

Cimbora

2026.
március

ÁRVA
BETHLEN
KATA

1700
1759

Hová tűntek a nők
a korai irodalomból?

HÓNAPFÓKUSZ

13. oldal

18. Cimborá Kaláka Pályázat

A Cimborá olvasói,
V–VIII. osztályos
diákok számára

és **Ti írtatok pályázat** ■ 2026

Nyeremény: részvétel a 18. Cimborá-táborban

2026. július 7. és 11. között 18. alkalommal találkozhatnak a lapunk olvasói és szerkesztői, munkatársai.

A Cimborá Kaláka Pályázatra olyan négytagú csapatok jelentkezését várjuk, amelyek online versenyen vesznek részt, hogy eljuthassanak az ötnapos nyári Cimborá Kaláka Táborba.

Az olvasóverseny feladványai a Cimborá idei évfolyamához kötődnek, és 2026. március 16-án tesszük közzé honlapunkon. A hat legkreatívabb csapat meghívást nyer az ötnapos nyári nagy találkozásra, a **18. Cimborá Kaláka Táborba**.

DIÁKOK ÉS
TANÁROK
FIGYELMÉBE

Verset, mesét, történeteket írsz, és szeretnéd megmutatni azokat másoknak is?

Küldd el szépirodalmi próbálkozásaidat 2026. április 15-ig a **tiirtatok.cimborá@gmail.com** címre. A legjobb alkotások megjelennek folyóiratunk **Ti írtatok** rovatában és/vagy a honlapunkon, szerzőjük pedig meghívást nyer az ötnapos, nyári nagy találkozásra, a **18. Cimborá Kaláka Táborba**.

További részletek, pályázati feltételek a 25. oldalon.

Cimborá

kíváncsi diákok lapja

2026. március, XXXVI. évfolyam

Szórakoztató irodalmi, kulturális folyóirat
10–15 éves diákoknak
ISSN 1222-1910

A Cimborá árát a sepsiszentgyörgyi
Cimborá Alapítvány bankszámlájára várjuk:
Cont IBAN: RO35BTRLRONCRT0C6915601
Banca Transilvania, Sf. Gheorghe
Fundatia Cimborá, CIF: 8259184

Főszerkesztő: Farkas Kinga
Munkatársak: Csillag István, Köllő Zsolt, Kuszto Anna, Lövetei Lázár László,
Mátyás Noémi, Nádasdi Csilla Emese, Szonda Szabolcs, Szócs Imre,
Szócs Domokos, Vetró-Bodoni Barnabás, Zayzon Ágnes

A borítón Kuszto Júlia illusztrációja.
Borítóterv, könyvtipográfia és nyomdai előkészítés: Csillag István
Kiadja a sepsiszentgyörgyi Cimborá Alapítvány.

Készült a sepsiszentgyörgyi T3 Kiadó nyomdájában.

Cimborá-szerkesztőség: Szabadság tér 7. szám,
520055 Sepsiszentgyörgy, Kovászna megye, Románia
E-mail: cimboramail@gmail.com / Web: www.cimborá.net

TÁMOGATÓK

Nemzeti
Kulturális
Alap

Támogató a Romániai Magyar
Demokrata Szövetség és
a Communitas Alapítvány.

Sepsiszentgyörgy
Város Tanácsa

Barot Város
Önkormányzata

Tartalom

Cimbirodalom

Kali Ágnes: A farkasfalka ..... 4. oldal

Cimbirodalom • Kamaszoké

Horváth Benji: Damian és a csillagok tánca (21.) – Az átkelés rítusai ..... 6. oldal

Csak 1 vers / Lövetei Lázár László rovata

Kormos István: Kereszttel hátuk szőréen ..... 8. oldal

Cimbirodalom

Bernard Friot: Újabb sietős történetek (6.) – A mosógép; Kuka (Szócs Imre fordításai) ..... 9. oldal

Olvasólámpa / Mátyás Noémi rovata

Négy évszak: odakint és idebent
Dr. Benkovics Júlia – Kránicz Dorottya: Megvan? ..... 11. oldal
Peter Wohlleben: Értsük meg a fákat! ..... 12. oldal

Hónapfókusz / Kuszto Anna rovata

Hová tűntek a nők a korai irodalomból? ..... 13. oldal

Szín-tér / Vetró-Bodoni Barnabás rovata

Amikor megmozdul a szobor, avagy az „igazi én” keresése
A Szín-téren: Yoshitoshi Kanemaki japán szobrászművész ..... 16. oldal

Beszélő tárgyak / Ladó Ágota rovata

A több millió éves, ihletadó pálmalevél ..... 18. oldal

Cimbi a társadalomban / Gecse Barbara rovata

Mi minden rejlik a nőnapban? ..... 20. oldal

Kamasz(OK) / Nádasdi Csilla Emese rovata

Te vásárolsz, vagy téged vesznek meg? ..... 22. oldal

Pénzen a természet / Köllő Zsolt rovata

Erős, erősebb, legerősebb ..... 24. oldal

Cimborá Kaláka Pályázat

Ti írtatok

Ambrus Barbara Renáta: Az arany szívű lány (5. fejezet) ..... 26. oldal
Ilyés Nóra: Az elnémított lelkekért ..... 27. oldal

Pad alatt

Levél Cimbitől ..... 28. oldal

Rejtvényvilág / Szócs Domokos rovata

70 éve született Békés Pál ..... 29. oldal
Békés Pál regényei a hálóban ..... 30. oldal

Cimbi képtára / Ladó Ágota rovata

Hó és olvadás: Gruzda János ..... 31. oldal

KALI ÁGNES

A farkasfalka

Ida erős feszülést érzett a hasában. Tompa, mély lüktetést. Tudta, hogy ezt a vérzés követi. Bár sok reklámban látott már vérző nőket, lányokat, és az anyukája is többször elmagyarázta, mit kell csinálni ilyenkor, rettegett az egészszól. Mi történik, ha valaki észreveszi? Ha átázik a betét, és átüt a nadrágján? Vagy ha rájönnek a pattanásaiból, a tekintetéből, a járásából arra, hogy vele most ez történik? Ha kikacagják és összesúgnak a háta mögött? Mi történik, ha rajtakapják, hogy megjött a menzesze?

Takarója alá bújt, térdét egészen mellkasáig húzva, magzatpózban próbált elbújni a világ elől. Egyszer csak egy hangra lett figyelmes. A hang benne szólalt meg, mélyen, a hasa alatt. A teste beszélt. Morgott, mint egy farkas, aki nem azért morog, mert haragszik, hanem azért, mert ébren van.

– Eddig még sosem hallottalak – szólalt meg Ida csodálkozva, és a hasára rakta a kezét.

– Pedig mindig itt voltam. Csak nem kellett rám figyelned.

Ida összegörnyedt. A fájdalom tompa volt. Nem hasonlított semmire, amit sérülésnek lehetne nevezni.

Kali Ágnes 1996-ban született Sepsiszentgyörgyön, költő, dramaturg. Első verseskötete Ópia címmel jelent meg 2018-ban, a második, a Megvakult angyalok 2023-ban.

– Nem, nem sérültél meg – szólalt meg a farkas.

– Akkor mi ez?

– Jel. Ritmus. Minden hónapban közelebb jövök. Ilyenkor nem tudsz elhallgattatni.

– Nem is akarlak. Csak nem tudom, mit is kezdhetsz veled.

– Nem kell kezdened velem semmit. Csak vedd tudomásul, hogy létezem. És hogy téged nem kell megszelídíteni.

Idát erővel töltötte el a gondolat, hogy nem kell szelídülnie. A lüktetés erősebb lett. A mellkasában is érezte, a torkában is. Elképzelte, hogy a hasában egy vulkán van. Nem robban fel. Nem pusztít. Csak meleg. Mélyen mozog benne valami.

– Miért pont ilyenkor jössz elő?

– Mert ilyenkor közelebb van a tűz.

Idának eszébe jutott, amit egyszer hallott: hogy a vérben vas van. És a vas csillagokból született.

– Akkor bennem csillagok vannak?

– Amikor ezt a fájdalmas lüktetést érzed, benned cikáznak.

Behunyta a szemét. Érezte a lüktetést. Mintha apró szikrák futnának végig rajta, csonttól csontig.

Nem volt gyenge, nem sebesült meg. Mozgott benne valami régi és pontos.

Minél jobban figyelt a farkasra, annál jobban megértette, hogy annak hangja az övé. Hogy a morgás nem más, mint ösztönös jelzés a testétől. És hogy a teste tudja, mi a jó neki. Bekopogott az anyukája szobájának ajtaján, és bejelentette, hogy nem megy ma iskolába. Pihennie kell.

– A pihenés nem lustaság, hanem a tested bölcsessége. Pont, mint a vulkán. Amikor csendes, akkor gyűjt erőt – visszhangzottak Idában a farkas mondatai. Büszke volt magára, hogy érzi saját határait. A farkas hangja már az ő hangja, és minden hónapban emlékeztetni fogja Idát arra, hogy a teste nem kér bocsánatot azért, hogy él.

A napot leginkább az ágyában töltötte. Málnalevélteát ivott sok mézzel, Patti Smithet hallgatott, és Nemes Nagy Ágnes-verseket olvasott. Jó érzéssel töltötte el, hogy erős nőkkel és puha párnákkal veheti körbe magát. Tudta: a farkas azért érkezett, hogy rendbe tegyen benne valamit. Hogy a fájdalom, amit érez, nem büntetés. Tudta, hogy ha legközelebb a világ túl közel hajol hozzá, ha túl sokat vár el tőle, vagy ha hangosan kikacagja, akkor sem tudja elhallgattatni benne a morgást. Hogy ezt a morgást nem kell megszelídíteni, ez a morgás védi őt.

Másnap már sokkal könnyebb volt. A fájdalom enyhült, és több volt az energiája is. Ahogy iskolába indult, olyan érzése támadt, mintha mindent sokkal intenzívebben érezne. A levegő frissebbnek és hidegebbnek tűnt, a cipője alatt hangosabban ropogtak a kavicsok. Combjai között még ott lüktetett a meleg vörös vulkán és a csillagcikázás.

Az udvarra érve megpillantotta osztálytársát, Pannit. Furcsán állt, zavarban volt, blúzát próbálta minél nagyobbra nyújtani, hogy eltakarhassa magát vele. Ida gyomra összerándult. Nem a fájdalomtól, hanem mert felismert valamit, tudta, mi történik. Kedvesen köszöntötte Pannit, és a lány mögé állt, eltakarva a nadrágját. Halkan kérdezte tőle.

– Átáztál?

Panni nem nézett Idára, csak félénken bólintott egyet. Pont úgy, mint valaki, aki láthatatlanná akar válni.

– Látszik? Maradj mögöttem, kérlek – suttogetta.

Ida nem nézett oda. Elmosolyodott, levette a derekára kötött pulóvert, és odaadta Panninak.

– Gyere velem. Ha szeretnéd, ezt kösd magadra. Nekem is megjött.

– Tényleg?

– Tényleg.

Ida érezte, hogy a farkas már nincs egyedül. Ketten indultak a mosdó felé, egymás mellett, emelt fővel haladtak végig a folyosón.

A mosdóban Ida elővette a betétet a táskájából. Nem rejtette a tenyere alá.

– Csak velem történhet ilyen. Mindig pont rosszkor jön meg – mondta Panni.

– Ez nem rosszkor jön. Ez csak jön – mondta Ida, és nagyot kacagtak.

– Amikor megjön, mindig olyan, mintha valami belül dühös lenne.

– Nem dühös – mondta Ida –, csak ébren van.

A farkas már nem morgott. Nem is kellett. A jelenléte kitöltötte Ida mellkasát. A két lány az összes szünetet együtt töltötte. És Ida a nap végére megértett valamit. A farkas minden lányban ott van. És ha a farkasok falkában lehetnek, a

morgásból nem félelem lesz, hanem dal. Nem üvöltés, nem támadás, hanem tudás. Hogy a vulkán nem pusztít mindennap, csak emlékeztet a benne lévő erőre. Hogy a csillagok nem kérnek engedélyt, hogy felrobbanjanak, hanem fénné válnak. Érzete a vasat a vérében. Az ősi anyagot.

Panni, ahogy Ida mellett sétált, tudta, hogy legközelebb ő sem fog elbújni. És ha valaki kineveti, suttoget a háta mögött, vagy láthatatlanná akarja tenni, nem fog egyedül maradni. Mert ahol két farkas morog, ott már farka van.

A tanórák végén a két lány az osztályteremben maradt. Megvárták, hogy mindenki elmenjen, kiválasztották a kedvenc idézetüket a Nemes Nagy Ágnes-kötetből, és felírták a táblára:

*Én szeretem az anyagot,
s gyakran gondolkodom csontjaimra.
Az ér, mely lüktet nyakamon,
az eleven vért könnyen ontja.
A léttel küszködöm naponta,
de győzi jó tudóm s szívem,
a hajam bőséges kibontva,
s hogy megritkul, még nem hiszem.*

HORVÁTH BENJI

Költő, műfordító, szerkesztő, slammer, énekes. 1988-ban született Marosvásárhelyen. Legutóbbi, ötödik verseskötete, az *Emlékmű a jövőnek* 2022-ben jelent meg a budapesti Jelenkor Kiadónál.

Damian és a csillagok tánca című disztópiáját 2023. novemberi lapszámunktól közöljük folytatásokban.

Orbán Eszter fotója

Az eddigi részeket elolvashatod itt:

Damian és a csillagok tánca (21.)

Az átkelés rítusai

Amikor Aniya kilép az Idő Gyűrűi közül, ott várja anyja, Ina Sanchez és Elena, a ktulumókus. Az anyjának potyognak a könnyei. Elena tátott szájjal, tágra nyitott szemmel bámul rá, egy kicsit mintha remegne is.

Megöleli anyját, hosszú másodpercekig tartják így egymást, nem szólalnak meg. Aniya érzi, hogy az anyja mindent tud, mindent, ami az évek során elmondatlan maradt, és mindent, amit elmondott a magányban önmagának, a folyóknak, fáknak, a mozgó holdkéregnek. És érzi, hogy azzal az öleléssel megosztanak olyan dolgokat is egymással, amelyekre nincsenek szavak. Az anyja rögtön tudja, hogy kicsoda a lánya, talán már azelőtt tudta, hogy belépett volna a gyűrűn. Sőt, talán már akkor tudta, amikor a hasában hordozta őt. Mert egy anya mindent érez abból a lélekből, amelynek testet ad az ő testéből. Ha nem is érti, de biztosan tudja.

Nem engedik el a kezüket, hosszan fürkészik egymás arcát. Az anyja mosolyával mintha bölintana. Egy idő után azt mondja:

– Amikor először a karjaimba adtak, nehéz voltál, mint egy szikla, lányom. Nagyon félted, hogy nem tudlak megtartani, hogy nem vagyok elég erős hozzá. De megtartottalak. És kitöltöttem az életemet. Kitöltöttem az életünket.

– Te is az enyémet, anya. Most is. Mindig mellettem vagy.

Volt egy másik élet, sok-sok évezreddel ezelőtt, amikor Ina Sanchez útja találkozott a Nagini útjával. Aniya tisztán emlékszik rá. Nem tudta magáról abban az életben, hogy ő Nagini, a Háromszemű Kígyó. Nem tudott semmi ilyesmiről, másféle neveket suttoztak, másféle istenek voltak abban a világban. Hatalmas haragot hordozott magában abban az életben, egyáltalán nem volt jó ember, és nagyon el volt veszve. Egyszer megölt egy fontos embert, és fejeadásokat küldtek rá. Sorra, egyenként sikerült végeznie üldözőivel, de halálos sebeket kapott. Összeesett, és várta a megérdemelt végzetet. Valamiféle poklot. Ina Sanchez egy gyógyító volt, aki megtalálta Naginit az erdőben, vérbe fagyva, *már csokolózni kezdett a Halállal* – így mondta akkor Ina, a gyógyító, akinek más neve volt abban az életben, és nem az anyja

volt. Hetekig ápolta őt. Amikor fizikailag felépült, Nagini maradni akart. Segíteni akart a gyógyítóknak, és tanulni tőle. A hetekből hónapok, aztán évek lettek, és ez a gyógyító, akinek akkor más neve volt, és még nem az anyja volt, végül nem csak a testét gyógyította meg, hanem a lelkét is kinyitotta. Nagini is gyógyító lett, és megértette, hogy hatalma van, amiért felelősséget kell vállalnia, és bár azelőtt abban az életben megbocsáthatatlan dolgokat követett el, és nem tudja jövátenni azokat, a megmaradt idejét áldozhatja arra, hogy segít a rászorulóknak, ezáltal segítve magán is. Hosszú évekig éltek így az erdőben, és titokban jártak hozzájuk a környező települések gyanakvó tekintetű asszonyai, félénk férfiai, mindenféle nyavalyáikkal, amikkel a városi orvosok nem tudtak mit kezdeni. Amikor eljöttek értük a püspök katonái, a gyógyító megsejtette, és idejében elküldte Naginit a hegyekbe, hogy bogycákat szedjen. A gyógyítót gonosz boszorkánynak nevezték, sátánfajzatnak és paráznának, és tanúskodtak ellene azok az emberek, akiket meggyógyított, hogy ők bizony látták: a Sátánnal cimborál. Aznap este máglyát raktak, odaköztették hozzá, ítéletet mondott felette a püspök, és meggyújtották a hsábokat. Nagini megérezte, hogy baj van. Ahogy jött lefelé a dombon, meglátta a máglyát, és hallotta tanítójának és gyógyítójának fájdalmas üvöltését, újra felébredt benne a régi harag, és hatalmas erővel tört elő. Később nem emlékezett rá, hogy mi történt, de arra tért magához, hogy az egész város ég. Olyasmiket meséltek később az emberek, hogy egyszer csak a dombok irányából villámcsapás érte a máglyát és a boszorkányt, és felrobbant a máglya, és minden tűzbe borult, szempillantás alatt porrá égett a püspök, a katonák, a bírák, a tömeg egy része,

és a lángok nagyon hamar elterjedtek az egész városban. Olyasmiket mondtak, hogy ez is azt bizonyítja, hogy az ördög segítette a vén boszorkát. Nagini akkor, abban az életben elmenekült arról a helyről, messzi földre ment, a sivatagba, és a beduinok között élte le maradék éveit.

Egy másik életben háborúkat harcoltak végig egymás mellett, máskor koronás cinegeként röpdöstek a Himalája hegységben, máskor messzi világok furcsa lényeként találkoztak, olykor el is mentek egymás mellett, és soha nem látták egymást többé abban az életükben. Aniya most tisztán emlékszik mindegyikre. És arra is, amikor szellemként, árnyként éltek, anyagként, sötét anyagként, hálózatként, gombaként, faként, bolygóként, csillagként, fekete lyukként és részecskéként, molekulákként, de valahogy előbb-utóbb, ha nem az egyik életben, akkor a másikban egymás útjába kerültek, és összefonódott a sorsuk.

– Mennem kell, édes Aniyám. És neked is menned kell – mondja Ina Sanchez, letörli lánya könnyeit, és homlokon csókolja. Még egyszer megölelik egymást, aztán elengedik egymás kezét, és Ina Sanchez visszamegy az árnyak közé. Aniya Elenára néz.

A kis ktulumókus félénken pillant fel rá. Látszik, hogy teljesen zavarban van, nagyokat pislog kísérteties szemével, aprócska kezével mellszörzetét vakargatja.

– Hát te mitől vagy így megilletődve? – kérdezi Aniya. Elena zavartan hadarni kezd, kis kezével hadonászva gesztikulál:

– Viccelsz? Hát kapok egy cuki lányt, aki ad nekem egy cuki nevet, és büszkén csinálom a dolgomat, hogy életemben először én is valakit végigvezethetek a Hold Csarnokán, éneklek a kis énekm, és drukkolok ennek a cuki lánynak, erre meg kijön a lány az Idő Gyűrűi közül, és hát kiderül, hogy ez a cuki lány valójában nem más, mint a galaxis anyja, az istennők istennője, maga a rettenetes Nagini, a Háromszemű Kígyó, a csillagok tánca, az öskáosz és az őrend egy személyben. Hát ne haragudj, ha mindjárt bepisilek az izgalomtól... te jó mindenség...!

– Adj egy pacsit, Elena.

– Egy mit?

Aniya leguggol a ktulumókus mellé, és felemeli a tenyerét.

– Egy pacsit.

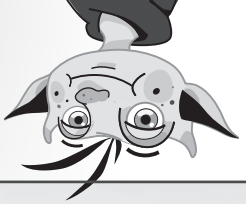
Elena nézi zavartan, aztán hirtelen kurjant egyet, és belecspaja tenyerét Aniya tenyerébe. Ahogy összeütdök a két tenyér, Elenának még tágabbra nyílik a szeme, és nagy rikoltással hátrabukfencezik, majd hanyatt fekvé elterül a földön. Egy másodperccel később felemeli fejét, és azt kérdezi:

– Még élek?

Erre mindketten felszabadult, hangos nevetésben törnek ki.

*

Amikor kilépnek a Labirintusból, Aniya egy kicsit csalódott, hogy nem látja ott sem az apját, sem a Holdórség többi tagját. Aztán észreveszi, hogy nem ugyanott jöttek ki, ahol

bementek, valószínűleg senki nem tudja, hogy hol köpi ki a Labirintus azt, aki bejárta a Hold Csarnokát. De a ktulumókusok tudják, és Luigi kutya is ott van velük, boldog vakkantásokkal üdvözli gazdáját. A mókusok kurjantanak, Elena is kurjant, Aniya is kurjant. Aniya észreveszi, hogy érti a nyelvüket, amikor Elena hadonászva magyarázza társainak, hogy miféle csodákban volt része. Luigira néz, és a szeméből olvas. Azt érzi, hogy tele van a szíve, és mindjárt megszakad.

Még van ott valaki velük. Érzi a jelenlétét. Megfordul. Ott ül egy kövön Szibill, a vak imaya.

– Aru Aru bora nuha, Nagini – szólítja meg. A mókusok elhallgatnak, nagy szemekkel figyelnek. Luigi odamegy az imayához, és lefekszik a lábai elé. Aniya leül a mellette lévő kőre.

– Aru Aru bora nuha, Szibill – mondja. – Érzem a fájdalmadat. Beszélj.

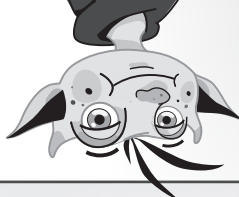
– Sajnálom, drága lányom. Nincs sok időnk. Jön a háború. Fogd a szeretteidet, és hagyjátok el Hyát. Majd eljön az idő, hogy újra hazatérhettek, de most menni kell.

Aniya érzi, hogy az imaya nem mond el neki mindent.

– Tudom, hogy segíteni akarsz, imaya – mondja –, és köszönöm, de nem fogok megfutamodni. Azért vagyok most itt, hogy megvédjem az enyémet.

(folytatjuk)

KORMOS ISTVÁN

Kereszttel hátuk szőrén

Az országút porában a szürke szamarak kereszttel hátuk szőrén a szürke szamarak patájuk alól fölszáll a por szép lepedő szítál a por fehéren ragyog a lepedő ragyog lebeg és fölszáll alul a szamarak átlépnek át a kőrön a szürke szamarak letérnek le az útról eléjük áll a fű a szájuk elé ugrik a kövérhusu fű mosollyal a mezőben a szürke szamarak mennek kik mindent tudnak mennek a szamarak eléjük áll a forrás fölugrik nyelvükig fölugrik és kínálja húsító gyöngyeit fejüket lassan rázzák a szürke szamarak ők Krisztus anyját vitték nem érzik szomjukat mennek napon esőben a por szép lepedő a sár sötét az ég kék a fű zöld lepedő (1947)

Mindenki ismeri Kormos István szimpatikus állathősét, Vackort, de a fenti vers írásakor fiatal, 24 éves szerző szamarai számomra legalább annyira kedvesek, mint a „piszén pisze kölyökmackó”. Végtelenül optimista vers a *Kereszttel hátuk szőrén*, s ez a bizakodás olyan magától értetődő természetességgel sugárzik a szövegből, hogy nekem is csak harmadik olvasásra tűnt fel: rímhelyzetben ugyanazok a szavak ismétlődnek (szamarak/szamarak, lepedő/lepedő stb.).

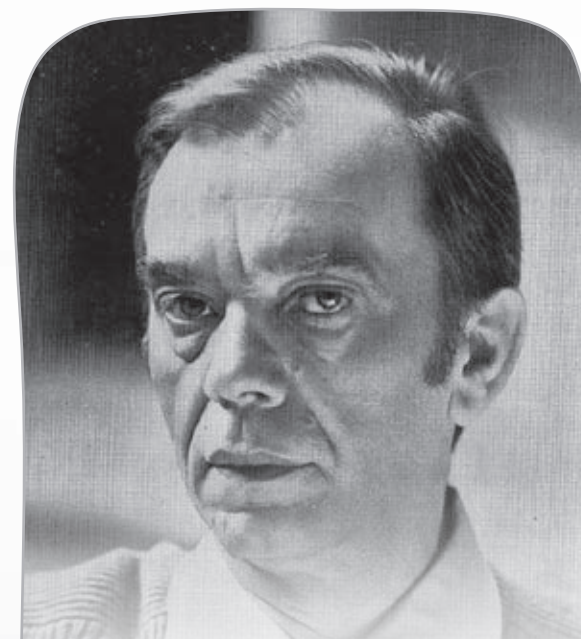
„Aki nem hiszi, járjon utána” – olvassuk a magyar népmesék végén. Járjunk utána mi is, hogy tényleg van-e kereszt a szürke szamarak hátán. Látogassunk el egy szamárfarmra, vagy üssük be a keresőbe a „kereszthordozó szamarak”-at, s rögtön látni fogjuk, hogy igenis ott van az a bizonyos kereszt a csacsik hátán. Sőt, azt is megtudhatjuk, hogy a legendák szerint azért van kereszt a szamár hátán, mert ez az állat hordozta Jézust, amikor virágvasárnap bevonult Jeruzsálembe. Ez a jel a szamár áldozatos szolgálatainak és a Megváltó szenvedésének szimbóluma, amelyet a szamár hálából örökre megkapott, emlékeztetve az embereket erre az eseményre.

Igen ám, de Kormos versében nem Jézus, hanem az anyja ül a szamarak hátán („ők Krisztus anyját vitték nem érzik szomjukat”). Fontos ez a különbség? Egyáltalán nem! Hiszen a Szűzanya még véletlenül sem Máriaként, hanem „Krisztus anyjaként” szerepel a versben. Nem beszélve arról, hogy

– Lukács evangéliuma szerint – Mária is tisztában volt az elkövetkezendőkkel: ahogy Akhilleusz anyja, Thetisz is tudta, hogy a fia fiatalon fog meghalni („életed oly rövid, és sok időd nincs” – olvassuk az *Iliász* első énekében), úgy Máriának is megjósolja Simeon, hogy mire számíthat: „a te lelkedet tör járja át”.

És mégis, a felsorolt szomorúságok ellenére is optimista vers Kormos alkotása! Nem számárcsorda kóborol a mezőkön, hanem mindentudó szamarak („mosollyal a mezőben a szürke szamarak / mennek kik mindent tudnak mennek a szamarak”): járniuk kell a világot, nekik kereszt van a hátuk szőrén, nekik hivatásuk van, terjeszteniük kell az örömhírt, hogy van megváltás...

Nagyon kell nekem Kormos verse, főleg a mai összevissza világban. Mert ha egy szörnyű világháború után is helyre tudott állni a világrend (lásd: „az ég kék”, „a fű zöld lepedő” stb.), akkor számunkra is van remény!

Kormos István (Mosonszentmiklós, 1923. október 28. – Budapest, 1977. október 6.): kétszeres József Attila-díjas magyar költő, író, műfordító, szerkesztő (a kép forrása: Wikipédia)

Szűrak Sára felvétele

BERNARD FRIOT

Újabb sietős történetek (6.)

(Encore des histoires pressées)

A mosógép

Már megint büntiben van. Az apja ismét bezárta őt a sötét fürdőszobába. Mert „nem volt jó”. Mert nem volt hajlandó azt csinálni, amit parancsolt neki.

Furcsamód Lea biztonságban érzi magát. Nem fél a sötétben. Ráadásul nincs egyedül. Ott van mellette a mosógép. Forog, mormogja a maga megszokott ritmusát: flaff, flaff, flaff – szünet – flaff, flaff, flaff! Lea odabújik a géphez, a körablakhoz tapasztja a fülét. Előbb hagyja, hogy ringassa őt a készülék, ahogy a benne lévő ruhákat dobálja. Aztán anélkül, hogy igazából észrevenné, a flaffogások lassan ismerős szavakká változnak a fülében: „Én mosok, te mosol, ő mos – mi mosunk, ti mostok, ők mosnak.” Nocsak, nocsak, gondolja Lea magában, a mosógép az igeragozást gyakorolja. Hegyezni kezdi a fülét, de a gép folyton csak ugyanazt darálja: „Én mosok, te mosol, ő mos...”

Az jut eszébe, hogy programot cserél. Átkapcsol mosásról centrifugálásra. A gép hirtelen nagyobb sebességre vált, és pörgős rappedt kezd hadarni, amelynek Lea nem érti a szavait. De előbb egy, aztán még egy szót kezd ismételtetni, és Lea felismeri a dalt: „négy-szer három tizenkettő, ötször három tizenöt...” A mosógép a szorzótáblát mondja fel. Ez nem annyira izgalmas. Lea sorra próbálja a programokat. Öblítés: a gép a nyelvtani szabályokat sorolja. Kímélő mosás: a francia történelem nagy eseményeiről suttog. Előmosás: latin imádságokat mormol, hogy aztán minden átmenet nélkül éktelen káromkodásba kezdjen.

„Lám, lám – mondja Lea –, kezd érdekessé válni.” Éppen az utolsó programot, a Gyapjú és selyem elnevezésűt akarja bekapcsolni, amikor az apja kiengedi. Ő csendben fogja az anorákját, és kioson a lakásból.

Az épület alsó szintjén található kereskedelmi központban van egy mosoda. Sokáig marad ott, az ablaknak nyomott homlokkal nézi, ahogy a mosógépek forgatják a ruhákat, de nem lép be a helyiségbe.

Amikor esteledni kezd, és biztos lehet abban, hogy az apja már elment a kocsnába a haverokkal, hazaindul. Otthon beszalad a fürdőszobába, még a villanyt sem gyújtja fel, elindítja a mosógépet a Gyapjú és selyem programot. Előbb nyugtató dorombolást hall. Aztán határozottan a nevét véli felismerni. Le-a, le-a, le-a. Lélegzet-visszafojtva hallgatja.

Azután a gép egy ismeretlen nyelven hangzó üzenetet kezd ismételtetni. Lea igyekszik kívülről megtanulni a szöveget.

Kép forrása: Wikipédia / Bernard Friot © Y.Petit

Bernard Friot kortárs ifjúsági író a Párizstól nem messze található kis településen, Saint-Piaton született 1951-ben, jelenleg Bordeaux-ban él.

Nemsokára hazajön az apja. Ugyanaz a mohó és szegyenkező tekintet, amely mindig félelmet kelt benne. De ma este a félelem elmarad. Amikor megragadja a csuklóját, halkán mondani kezdi a szavakat, amelyeket a mosógéptől tanult, pontosan adva vissza a mondóka ritmusát és hangzását.

A csuklóján engedni kezd a szorítás, és az apja hirtelen a lába elé zuhan. Lea lenéz, és már csak egy halom mosatlan ruhát lát. Felgöngyöli az egésztestet, és begyúrja a mosógép dobjába. A leg-hosszabb programot állítja be: előmosás, mosás, öblítés, centrifugálás... Amikor lejár, kiteríti a ruhákat száradni, és aludni megy.

Másnap, amire felébred, az apja már elment otthonról, a mosógép pedig végleg elromlott. De a kis Lea többé nem fél semmitől: tudja, hogy minden jó lesz.

Kuka

Elismerem, túl élénk a fantáziám, és a történeteket, amelyeket elmesélek, mind én találok ki. De ezt nem. Ez annyira furcsa, annyira lehetetlen történet, hogy csakis igaz lehet.

Az egész egy banális jelenettel kezdődött, amely majdnem minden este megismétlődik nálunk: anya megállapítja, hogy tele a kuka, pont akkor, amikor paradicsomot készül hámozni, apa bevonul a dolgozószobájába, hogy ne kelljen meghallania drága neje kéréseit, így ismét én vagyok a hunyó.

Mintha olyan jó móka lenne átvágni az alig ki-világított föld alatti parkolón az utcai szemetek-kukákig. Ráadásul azon az estén, jól emlékszem

erre, kegyetlenül hideg volt, és én, a marha, egy szál pólóban vonultam le. Futva tettem meg az utat a szemetesekig, leraktam a zacskót a földre, hogy ki tudjam nyitni a rohadt nehéz ajtót, jobb kezemmel kitapogattam a gombot, és beléptem, vigyázva, nehogy beletapossak valami dzsuvába, az emberek undo...rítóak, mindenfelé szétszórják a szemetet, olyan, mintha trutyiszőnyegen lépkednél. Szóval, felemeltem az első kuka narancssárga fedelét, puff, színültig tele. Lábjujjhegyem lépkedve megközelíttem a második kukát: tele volt az is.

Ez igazán furcsa, még sohasem jártam így. Eleve kéltem a harmadik kukáig, ezt egyáltalán nem szoktuk használni, felemeltem a fedőt, amely nem volt teljesen lecsukódva, és ott, döbbenet, valami morgást hallottam, és a homályban azt láttam, hogy valami megmozdul. Pánikba estem! Felrohantam a lépcsőn kezemben a szeméttel, nem törődve a talpam alá kerülő szemétdarabokkal.

- Anya, apa! – kiáltottam, amint betoppantam az ajtón. – Egy szörnyeteg van a szemetes kukában!
- Benjamin – dörmögte apa –, hagyd a rablómeséket!
- Benjamin – csóválta a fejét anya –, ez egyáltalán nem humoros.
- Esküszöm, hogy most tényleg igazat beszélék.

Semmi reakció. Apa ismét elmerült az újságolvasásban, anya felhangosította a tévét. Még vártam egy keveset, aztán elhatároztam magam.

Fogtam az elemlámpát, belebújtam a pulóverembe, és magamhoz vettem még egy fél bagettet arra az esetre, ha a szörnyeteg éhes volna. Visszamentem a kukákhoz. Egy kicsit be voltam rezelve, meg kell vallanom, de a lépcsőkön lefelé kitaláltam egy hihető forgatókönyvet, hogy megnyugtassam magam: biztosan kóbor kutya húzta meg magát a kuka mélyén. A blöki egy idős, nagyon gazdag nőé, de a mohó fia, aki rá akarja tenni a kezét az örökségre, elrabolta az ebet, hogy az idős nő belehaljon a bánatba.

Megközelítettem hát a kukát, felemeltem a fedelét, felkapcsoltam az elemlámpát... és rájöttem, hogy hihetetlenül ostoba voltam: nem kutya kuporgott a kukában, hanem egy ember. Harminc körüli férfi, rövidre nyírt hajjal. Bal arcán sebhely húzódott. Az álmából felvert ember zavaros tekintetével nézett rám, és én annyira meglepődtem, hogy eszembe sem jutott megijedni.

– Elnézést – dadogtam –, bocsánatot kérek.

És hogy nyomatékot adjak a bocsánatkérésnek, feléje nyújtottam a bagettet. Aztán, mivel más nem jutott eszembe, rohanva elhagytam a helyszínt. A lépcsőkön felfelé volt időm gondolkodni. Tenni kell valamit, föltétlenül tenni kell valamit! Feldúlva álltam meg anya előtt.

– Képzeld, nem egy állat van a kukában, hanem egy ember!

Anya lehalkította a tévét, és kétségbeesett tekintete valósággal rám nehezedett:

– Benjamin, most már igazán elég volt, badarságokat beszélsz...

– De anya, esküszöm... – erősködtem, és nem hagytam magam, segítségül hívtam apát, végül sikerült meggyőzőnöm őket. Hármában lementünk a kukákhoz, beléptünk a helyiségbe. A harmadik kuka fedele tárva-nyitva. Odalopódtunk. A kuka üres volt, a férfi továbbállt. A földön megpillantottam a bagettadarabot, amit odaadtam neki. A szüleim dúltak-fúltak. Én hallgattam. Alig hallottam, mit mondanak. Csak néhány szó jutott el az agyamig: képzelődés, félrebeszélés, betegség, pszichológus... Majd ez: „Nem szégyelled magad, hogy ilyen szemtelenül hazudsz?”

Hogy szégyelltem-e magam? Azért igen, mert igaz volt az egész. És mert hirtelen megértettem, hogy miért nem szeretem az igazságot.

Szőcs Imre fordításai

Négy évszak: odakint és idebent

Ha megértjük saját működésünket, könnyebb megérteni a környezetet is. Ha meg tudjuk húzni határainkat, könnyebb észrevenni, hogy a természet is húz határokat. A tavasz beköszöntével két olyan könyvet ajánlunk nektek, amelyekből sokat tanulhatunk a természetről és saját magunkról.

DR. BENKOVICS JÚLIA – KRÁNICZ DOROTTYA

Megvan?

Pagony Kiadó, 2026

Dédnagyanyám azt mesélte, hogy amikor kilencévesen életében először vérzett, annyira megijedt, hogy elbújt a csűrbe, és azt hitte, meg fog halni. Nem is csoda. A menstruációnak annyi neve van, hogy külön szótárat lehetne írni belőlük. *Megjött. Azok a napok. Havi baj. Mikulás. Beteg vagyok. Piros betűs napok.* Furcsamód a legtöbb elnevezés valami titkolnivalót, kellemetlent vagy kifejezetten negatívát sejtet: baj, betegség. Pedig a menstruáció nem betegség, nem szegény, hanem élettani jelenség.

Hiánypótló könyv jelent meg a Pagony Kiadó gondozásában: dr. Benkovic Júlia szülész-nőgyógyász és Kráncz Dorottya illusztrátor közös munkája azoknak szól, akiknek már megjött, akiknek még ezután jön meg, vagy akik ismernek valakit, aki menstruál. Tehát mindenkinek.

A *Megvan?* című könyv egyszerűen, világosan, kertelés nélkül beszél arról, hogy menstruálni természetes, és nincs benne semmi titkolni- vagy szégyellnivaló. Elmagyarázza, mi történik a méhben, miért válik le a nyálkahártya, hogyan dolgoznak együtt a petefészkek, a hormonok, az agy. És ami talán még fontosabb: azt is megmutatja, hogy a ciklus nem csupán vérzésből áll:

„A ciklusod szakaszai hasonlítanak az évszakokra. Mindegyik fejezetnek megvan a maga biológiai célja, belső időjárása, és ez hatással van a hétköznapijaidra.” Nem arról van szó, hogy egyik nap jókedvű vagy, a másik nap rosszkedvű, hanem arról, hogy hormonális folyamatok zajlanak benned. „A ciklusod időszámítása a vérzéssel kezdődik. A vérzés alatt alacsonyok a hormonszintek, a méhed takarít, felkészül a következő feladatra.”

Takarít. Ez mennyire pontos szó. A tested lezár egy lehetőséget, elenged, rendet rak. Nem csoda, ha ilyenkor mi is lassúbbak vagyunk. Úgy érezhetjük magunkat, „mint egy vastag hótakaró alatt pihenő hóvirág”.

A menstruációs időszak tehát a belső téllal egyenlő, és van, akinek ez nyugalom, másnak frusztráció. És mindkettő rendben van. Aztán jön a tavasz – a follikuláris szakasz. A petefészkek ösztrogént termelnek, a szervek érzékelik a változást, a test felébred.

Az ovuláció a nyár. A könyv így ír róla: „Az ovuláció előtt a hormonszintek magasak, a legtöbbben azt érzik, hogy a bőrük, hajuk ilyenkor a legszebb, energiájuk ilyenkor a legtöbb.”

Biológiai értelemben ez teljesen logikus: a test ilyenkor a legtermékenyebb, a hormonális rendszer a kapcsolódást támogatja. Több kedvünk lehet társaságba menni, beszélgetni, akár szerelmesnek lenni is. Nem mindenkinél látványos, de a tendencia létezik.

És aztán következik az ősz, a luteális szakasz. A petesejt kiszabadulása után a progeszteron kerül előtérbe. A könyv ezt írja: „A progeszteron lelassít, felmelegít, megnyugtat. Mint egy őszi bekuckózás.”

Itt kapcsolódik be a premenstruációs szindróma (PMS) is. A hormonszintek csökkenése hat az idegrendszerre, a hangulatra, az energiaszintre. Ma már az orvostudomány tényként kezeli, hogy a luteális fázis hormonális változásai érzelmi és testi tüneteket okozhatnak. Ez nem *hiszti*: ez fiziológia.

Ezért fontos, hogy erről ne csak a lányok tudjanak. A ciklus nem titkos „női probléma”, nem „havi baj”, hanem biológiai ritmus. Amikor a fiúk értik, hogy éppen mi történik a hormonok szintjén is a nőkben, akkor kontextusba tudják helyezni, amit a környezetükben levő nők tapasztalnak. A könyv egyértelműen kimondja: „a menstruáció a

fiúkra is tartozik”. Hasonlóan arról is beszél: egy jó iskola fel van készítve arra, hogy az oda járó diákok és felnőttek egy része menstruál. A menstruációs jogok az alapvető emberi jogokhoz tartoznak, ezek „biztosítják mindenki számára, hogy méltóságuk és egészségük a vérzés alatt ne sérüljön”.

A fájdalmas menstruációnak számos oka lehet: a könyv ezekről is beszél. Sok nő tapasztal erős fájdalmakat a ciklusa során, és fontos felismerni, hogy ez létezik, és lehet segítséget kérni. A méh valóban dolgozik, gyulladásozó folyamat zajlik, izmok húzódnak össze – és ha a fájdalom erős, az jelzés, amit komolyan kell venni. Hogy testünk hogyan érzi magát a ciklusunk alatt, szorosan összefügg azzal, ahogyan táplálkozunk, milyen ásványok és vitaminok vannak a szervezetünkben, de szervi problémák is állhatnak a háttérben. Sőt, még lelkiek is!

A könyv nagyon határozottan fogalmaz: ha fáj, beszélj róla, ha zavar, kérdezz, ha bizonytalan vagy, keress segítséget.

A *Megvan?* rengeteg információt tartalmaz a testünkről, ciklusunkról, menstruációs eszközökről, a menstruációt övező mítoszokról és legendákról, de még a társadalmi megítéléséről is. Tippet ad étkezéshez, bőrápoláshoz, orvosi látogatáshoz, segít abban, hogy tudd: „A lényeg, hogy jól érezd magad, és soha ne kérj elnézést a menstruációdért!”

PETER WOHLLEBEN

Értsük meg a fákat! A szelíd bánásmód megtérül

Illusztrálta: Margaret Schneckvoigt

Fordította: Malyáta Eszter

Park Könyvkiadó, Budapest, 2024

Amikor az egyetemi éveim alatt Budapesten éltem, a fura szomszéd bácsi elmesélt egy történetet az akáciáról, amely jelzést ad a többi fának, ha a zsiráf lakmározni kezd belőle. Aztán tíz év elteltével rábukkantam egy könyvre, amely pont ezzel a történettel kezd:

„A kutatók rájöttek, hogy a szomszéd fák pár perc elteltével szintén keserűanyagot kezdenek termelni. A növényevők tisztában vannak ezzel, és ösztönösen némileg távolabb folytatják a falatozást. (...) A megoldás kulcsa az etilén nevű gáz, amelyet az elsőként megtámadott fa bocsát ki magából. Ez a kémiai »segélykiáltás« riadóztatja a szomszédokat, és így váltja ki a megfelelő reakciót.”

A *Megvan?* című könyvhöz hasonlóan az *Értsük meg a fákat!* is jól tagolt, átlátható, nem pedig unalmas, biológia-tankönyv-típusú olvasmány. Rövid fejezetekből áll, szinte mindegyik téma külön alcímet kap, emiatt rendkívül áttekinthető. Ha épp nem érdekel a kéreg felépítése vagy a lignin szerepe, nyugodtan továbblapozhatsz, nem veszíted el a fonalat. De ha mégis belemerülsz a kéregbe, akkor ilyen hasonlatokra bukkanhatsz: „Mint egy lovag, kívülről páncélt ölt magára, hogy minél nehezebb legyen áthatolni rajta – ez a páncél a kéreg.”

Egyszerre olvasmányos és közérthető, tudományos és játékos, és tele van információval. Egyszerre tudományos és játékos. Wohlleben kiemeli, hogy még közel sem tudunk mindent a minket körülvevő természet főszereplőiről, a fákról, de közben bátorít: attól még figyelhetünk. A könyv elején fel is kínálja az ideális olvasói magatartást: „Kezdjük hát el speciális nyelvtanfolyamunkat, hogy elsajátíthassuk a fák nyelvét!” Nyelvtanfolyam: mintha egy idegen nyelvet tanulnánk. És valóban valami ilyesmiről van szó.

A fekete-fehér, finom vonalú illusztrációk is ezt a tanulási folyamatot támogatják. A képek nem harsányak, nincsenek benne bonyolult magyarázó grafikák. Inkább olyan, mint egy terepnapló: gondosan szerkesztett, letisztult, figyelemre tanító olvasmány.

És ami talán a legfontosabb: nem a fák *érdekességéről* szól, hanem egy bizonyos szemléletről: a növények nem díszletek, hanem élő rendszerek, kapcsolódó lények. Ugyanakkor Wohlleben nemcsak a kommunikáció csodájáról mesél, hanem egy csendesebb, kevésbé látványos veszélyről is. Arról, ami nem egyik napról a másikra pusztít, hanem lassan, észrevétlenül. A válogató gyérités, a nemesítés, a *legjobb* tulajdonságok kiválogatása elsősorban észszerűnek tűnik. Csakhogy közben eltűnik a sokféleség, az a genetikai gazdagság, amely lehetővé teszi az alkalmazkodást, a túlélést.

És talán itt ér össze minden, amiről eddig szó volt.

Az erdőnek szüksége van vad formákra, görbébb ágakra, haszontalanabb példányokra is. Nekünk pedig szükségünk van a kevésbé belesimuló, határokat húzó részeinkre.

„Hosszú út áll tehát még a fáink előtt” – írja Wohlleben. És talán hosszú út áll még előttünk is, hogy újra megtanuljunk figyelni. Lehet, hogy eddig túl zajosak voltunk ahhoz, hogy meghalljuk a fákat.

Hová tűntek a nők a korai irodalomból?

Amikor a történelemre gondolunk, főleg férfinevek jutnak eszünkbe: uralkodók, hadvezérek, tudósok, művészek, írók. Könnyen hihetjük, hogy a múltban csak férfiak vittek véghez fontos, említésre méltó dolgokat.

Ha az irodalomra gondolunk – például az iskolai olvasmányaink alapján –, hasonló lehet a benyomásunk. Amikor elképzeljük az „író”, egy régen élt férfi alakja jelenik meg előttünk.

Ahogy azonban közeledünk a jelenhez, egyre több női szerző nevét is fel tudjuk idézni. Ez nem véletlen. Az elmúlt százötven évben a nők társadalmi helyzete jelentősen megváltozott: ma már majdnem ugyanolyan eséllyel indul el egy nő az irodalmi pályán, mint egy férfi. És majdnem ugyanakkora eséllyel ismerik el a munkáját. Majdnem.

Felmerülhet a kérdés: vajon azért ismerünk kevesebb női szerzőt a régebbi korokból, mert a férfiak „jobban írtak”? A válasz röviden: nem. Az, hogy valaki szerzőként bekerül-e a történelembe, nem csak a tehetségen múlik. Sokkal inkább azon, milyen lehetőségei voltak tanulni, publikálni és fennmaradni az utókor számára.

Nézzük meg közelebbről!

Ki tanulhatott?

A 17–18. században a tanulás nem volt elérhető mindenki számára. Főként a nemesi és polgári családok gyermekei járhattak iskolába – és közülük is elsősorban a fiúk. A lányok oktatása sok esetben korlátozott maradt még a nemesi családokban is: háztartási és házvezetési ismeretekben, illetlenül tanórákban, vallási nevelésben merült ki. Az oktatási intézmények – kollégiumok, egyetemek – ekkoriban még kizárólag férfiak számára voltak hozzáférhetőek.

Kinek volt „saját szobája”?

A 17–18. századi Európában – így a történelmi Magyarországon is – a társadalom világosan elkülönítette a férfi- és a női szerepeket.

A férfiak a nyilvános térhez tartoztak: politika, tudomány, egyház, hivatalok. A nőket elsősorban a *magánszférához* kötötték: család, háztartás, gyermeknevelés.

A legtöbb nő mindennapjait a háztartás és a családi kötelezettség töltötte ki. Ez nem szabadon választott életút volt, hanem társadalmi elvárás. Egy férfi számára elfogadottabb volt, ha órákat tölt olvasással vagy írással. Egy nő esetében ez könnyen tűnhetett haszontalan időtöltésnek. Az írás és a könyvkiadás a nyilvános tér része volt. Egy olyan korban, amikor nem számított természetesnek, hogy egy nő a nyilvánosság előtt megszólaljon, már eleve kevesebb lehetősége volt szerzővé válni.

Gondoljunk csak bele! Volt-e egy nőnek saját szobája? Saját asztala? Saját papírja? Saját ideje? Ezek mind-mind szükségesek ahhoz, hogy szövegek megszülessenek.

Mi számított irodalomnak?

Az irodalom nemcsak az írásról szól, hanem azokról az intézményekről is, amelyek eldöntik, mi jelenhet meg és mi marad fenn, mi számít „jó írásnak” vagy éppen irodalomnak.

A könyvkiadás, az egyház, az iskolák, az akadémiák: mind férfiak által vezetett intézmények voltak. Ezeken a helyeken dől el, hogy mi jelenhet meg nyomtatásban, mi számít értékes műnek, milyen szövegek kerülnek be a tananyagba.

Az irodalomtörténetben gyakran használjuk a *kánon* fogalmát. A kánon azoknak a műveknek és szerzőknek az összessége, amelyeket egy korszak vagy az utókor különösen fontosnak tart. Ha a kánont döntően férfiak alakítják, akkor nagyobb eséllyel kerülnek bele férfi szerzők művei. Ezáltal a férfi tapasztalat válik „általánossá”, a női tapasztalat pedig gyakran másodlagossá vagy kevésbé fontossá.

A korszakban rangsor létezett a műfajok között is. Az eposz, a történetírás, a teológiai vagy filozófiai értekezés magas rangú műfajnak számított. A nők ezzel szemben gyakran leveleztek vagy naplót írtak. Ezek a szövegek ma rendkívül értékes történelmi és irodalmi források, saját korukban azonban nem mindig sorolták őket az irodalom kategóriájába. A női alkotás jelen volt, de kevésbé volt látható.

Kinek ismerjük a történetét?

Az irodalmi emlékezet szelektív, nem minden szöveg marad fenn. Ha egy mű nem jelent meg nyomtatásban, kéziratban elveszhetett. Ha a család nem őrizte meg, ha nem került könyvtárba, ha nem másolták tovább, könnyen nyoma veszett az idők során. A nemesi származású nők írásai nagyobb eséllyel maradtak fenn, mert volt lehetőségük tanulni és megőrizni műveiket. A paraszti vagy alacsonyabb társadalmi

rétegek nőinek hangját viszont ritkán vagy egyáltalán nem ismerjük. A kutatók ma is fedeznek fel korábban ismeretlen női szerzőket. Ez arra utal, hogy a „hiány” nem abból fakad, hogy nem voltak alkotó nők, hanem a megőrzés és elismerés egyenlőtlenségeiből. Ki az, aki elmondhatja a saját történetét? És ki az, akinek a története elvész?

A kép forrása: Wikipédia

Lorántffy Zsuzsanna (1600–1660)

1600 körül született Ónodon főúri családban. Korán árván maradt, és csupán 16 éves volt, amikor feleségül ment Rákóczi Györgyhez, akit később, 1630-ban erdélyi fejedelemmé választottak. A korai házasság akkoriban nem számított különlegesnek, a fennmaradt levelek arról tanúskodnak, hogy a két fiatal szerelmi, kölcsönös tiszteleten alapuló házassá-

got kötött, ami ebben a korban bizony ritkaságnak számított. Főúri asszonyként abban a kivételes helyzetben volt, hogy tanulhatott, művelődhetett, és beleszólása is volt a fontos ügyekbe. Míg férje háborúzott, az ő feladata volt a fejedelemség felügyelete és irányítása. Ez a helyzet sok felelősséggel járt, de egyben olyan lehetőségeket is adott számára, amelyekben a legtöbb nő nem részesülhetett.

Fennmaradó szövegeinek jelentős része a levelezéséből áll, férjének, családtagjainak, valamint egyházi és politikai szereplőknek írt. Ezek a levelek ma segítenek megérteni,

hogyan gondolkodott hitről, felelősségről és a közösség iránti kötelességről.

Lorántffy Zsuzsanna mélyen vallásos volt, így írásai között vallásos elmélkedések és imádságos jellegű szövegek is fennmaradtak. Az ő korában a teológia – vagyis a vallásról való gondolkodás és írás – az egyik legfontosabb és legnagyobb tekintélyű tudomány volt. Lorántffy Zsuzsanna belépett ebbe a világba. Ő az első magyar nő, akinek nyomtatott könyve jelent meg. A források szerint két teológiai tárgyú könyvet is írt: *A Szentlélek származásáról*, valamint *Mózes és a próféták* című műve felháborodást keltett a férfi tudósok körében, azzal támadták, hogy nő létére egyáltalán írni mert ilyen témáról.

Különösen fontosnak tartotta az oktatást. Támogatta a sárospataki iskolát, könyveket adományozott, és segített abban, hogy minél több fiatal tanulhasson. Bár ő maga nem vált híres költővé vagy íróvá, tevékenysége hozzájárult ahhoz, hogy az irodalom és a tanulás fennmaradjon, fejlődjön és egyre többek számára hozzáférhetővé váljon.

28 évesen férjével, Pekri Lőrinc erdélyi nemesi Felső-Magyarországra költözött, ahol sok könyv, vers és tudós ember vette körül. Ekkor kezdett igazán tudatosan foglalkozni az írással. Olvasta más költők műveit, tanult belőlük, és közben kialakította saját hangját.

Nem volt könnyű élete, sok veszteséget élt át: gyermekei közül többet elveszített, háborúk és üldöztetések nehezítették az életét, és időskorára súlyosan megbetegedett. Férjével több konfliktusa is volt, ezeknek nyomai költészetében is megjelennek. Verseiben kifejezi bánatát a férj

hűtlensége miatt, valamint rossz szemmel nézi, hogy Pekri Lőrinc protestánsról katolikus hitre tért át. Petróczy Kata Szidónia tiltakozásként magyarra fordított egy német nyelvű protestáns teológiai művet.

Költészete egyértelműen táplálkozott életének tragikus tapasztalataiból, a bánat, a reményvesztettség, a hit gyakran megjelenik verseiben. A természet képeit a belső világ, az

érzelmei kifejezésére használta: visszatérő motívum a szél, a víz, a fény és az árnyék. Rövid, tömör verseket is írt. Tudatosan építette a sorokat és a rímeket, élete későbbi éveiben a vallásos imák és bűnbánó versek kerültek előtérbe, de versei továbbra is a személyes megélések és a tudatos költői munka keverékét mutatják.

A kép forrása: cultura.hu

Árva Bethlen Kata (1700–1759)

Bethlen Kata 1700-ban született Erdélyben, Bonyhán gazdag főúri családban. Gyermekeként súlyos veszteségek határozták meg: szülei korán meghaltak, árvaságra jutott. Élete fontos döntéseit nem ő maga hozta meg. Fiatalon férjhez adták, élete során sok veszteséget élt meg: két férjét és több gyermekét is elveszítette, vallási okokból még azoktól is elszakították, akik életben maradtak. Az *árva* jelzőt ő maga írta a neve mellé.

Bethlen Kata különleges helyet foglal el a magyar irodalom történetében, mert életének története saját elbeszélésében maradt ránk. Önéletírása azt is megmutatja, hogyan gondolkodott, mit érzett, megismerhetjük belőlük egy 18. századi nemes nő mindennapjait, félelmeit, hitét és küzdelmeit.

Bethlen Kata különleges helyet foglal el a magyar irodalom történetében, mert életének története saját elbeszélésében maradt ránk. Önéletírása azt is megmutatja, hogyan gondolkodott, mit érzett, megismerhetjük belőlük egy 18. századi nemes nő mindennapjait, félelmeit, hitét és küzdelmeit.

Önéletírása nemcsak komoly és megrendítő részeket tartalmaz. Bethlen Kata éles eszű, ironikus megfigyelő volt, jó humorral. Nem fogadott el mindent kérdés nélkül, és nem félt kimondani a véleményét. Egy helyen azt írja, hogy ha valaki olyasmit mondott, amivel nem értett egyet, „keményen megfelelt”, és nem riadt vissza attól sem, hogy gúnyt űzzön abból, amit nem tartott igaznak.

Férje jól ismerte ezt a tulajdonságát. Amikor katolikus papok vagy szerzetesek érkeztek hozzájuk vendégségbe, gyakran előre figyelmeztette őket, hogy vigyázzanak, mit

mondanak a felesége előtt. Különösen arra kérte a vendégeket, hogy ne beszéljenek előtte csodákról, mert nem hiszi el őket, és tréfát csinál belőlük:

„Az én uram mindenkor megmondotta, hogy az Istenért ne szóljanak ellenem, mert igen meg szoktam felelni. A csodatételeket is megmondotta, hogy ne beszéljék előttem, mert én nem hiszem, osztán csak csúfolódom véle.”

Egy alkalommal egy szerzetes arról mesélt, hogy a megszentelt húsvéti bárány csontjának különleges ereje van. Azt állította, hogy egy ilyen csont egyszer beleesett egy tóba, és az abban élő békák azonnal elhallgattak. Bethlen Kata később titokban maga is bedobott néhány csontot a kastély melletti tóba. Természetesen semmi sem történt: a békák tovább brekegték, mint mindig. Amikor szóba került a történet, Bethlen Kata felfedte, hogy kipróbálta a csodatételeket. Ezzel megmutatta, hogy nem hisz el mindent csak azért, mert valaki tekintéllyel mondja.

Bethlen Kata önéletírásából egy erős nő alakja rajzolódik ki, aki nem elszenvetője volt a történelemnek, hanem alakítója is. Hitéhez következetesen ragaszkodott, véleményét bátran kimondta. Önéletírása, levelezése, imádságos könyvei mellett kézzelfogható tettei is maradandóak: templomokat és iskolákat építtetett, diákokat támogatott, jelentős és értékes könyvtárat hozott létre, amelyet halála után a nagyenyedi Református Kollégiumra hagyott.

FORRÁSOK:

Péter Katalin: *Lorántffy Zsuzsanna*; Tamás Edit: *Lorántffy Zsuzsanna fennmaradt tárgyi emlékei. A Sárospataki*

Rákóczi Múzeum Füzetek 62., Sárospatak, 2025

Fehér Erzsébet: *A könyvíró Lorántffy Zsuzsanna (1994)*

S. Sárdi Margit: *A magyar női költészet történetének első fejezete – 1690: Nőköltők színre lépése (2008)*

Bartha Zoltán: *Árva Bethlen Kata élete – <https://erdelyikronika.net/2017/01/19/arva-bethlen-kata/>*

Bethlen Kata: Önéletírás (1984; utószó: Bitskey István)

A Szín-téren:
Yoshitoshi
Kanemaki
japán
szobrászművész

Amikor
megmozdul
a szobor,
avagy az
„igazi én”
keresése

„Színház az egész világ,
És színész benne minden férfi és nő”
(W. Shakespeare – Szabó Lőrinc fordítása)

Van egy sokszögű üvegprizma a polcomon, amelyet a bátyámmal gyermekkorunkban nemes egyszerűséggel csak „sokítónak” neveztünk. Ha belenézel, a világ felismerhetetlenül káprázatosává változik. Egy-egy részlet sokszorozódva jelenik meg, és ahogy forgatjuk, úgy változik a remek látvány is.

Rovatunk mostani vendégművésze, Yoshitoshi egyetlen tömbből farag fába háromdimenziós alkotásokat – komoly mesterségbeli tudással. És látva, hogy többarcú emberlénnyeket ábrázol, mindjárt cikázhatnak a gondolataink.

Elsőre Japán és a Távolság Kelet többarcú és -karú Buddháját kell megemlítenünk mint ihletforrást vagy nagy szellemi rokont. Európaiként nekünk a Vultus Trifrons (latinul: „háromarcú fej”) is eszünkbe juthat, amely az Atya, a Fiú és a Szentlélek

egységét ugyanazon a fejen három arccal (gyakran négy szemmel) jeleníti meg.

Bevillanhat a kubizmus és a futurizmus is. A *cubus* (kocka) szóból származó irányzat mindent egyszerre síkokban, szögekben ábrázol, ahogy tud, nem ahogy lát, így egy hangszert egy képen több oldalból, irányból mutat meg a festő (mint Picasso vagy Braque), úgy, ahogyan azt egyetlen nézőpontból nem is láthatjuk. Tehát egy időben több szögből való ábrázolásról beszélünk. Ezt ráfoghatjuk Yoshitoshi alkotásaira is. Játék az elménkkel... A futurizmus szintén 20. századi törekvés, amelynek alkotói állóképből próbálták ábrázolni a mozgás szakaszait. A tét, hogy elhiggyük, a festményen mozog valami! Felejthetetlen Giacomo Balla *Kutya pórázon* című képe vagy Duchamp *Lépcsőn lemenő aktja*, ahol mindkét mozgalmat lényegét ötvözi az alkotó. Yoshitoshi plasztikai ezt a futurista fázisábrázolást is

eszünkbe juttatják, mintha az arc elfordításának minden mozzanatát befagyasztaná egyetlen szoborba. A tudathasadást, az állandóan változó önképet, az egy képben több kép ábrázolását, a mindennapi szerepeink arcait mind felidézheti ez. Miben rejlik az egyén valódi identitása? Hogyan nézhet ki ma az „igazi énünk” keresése? Igazi „szétszedem, majd összerakom a puzzle-t” játékot játszik velünk az alkotó.

Van még a lehetséges kelta hatás is, ahol a hármas szám szent, így a háromarcú vagy háromfejű istenségek a termékenységet, a bölcsességet vagy az idő múlását (múlt, jelen, jövő) is jelképezhetik. A római Janus az átmenetek és kapuk istene, akit gyakran két, de olykor három arccal is ábrázoltak, ami a múltba és jövőbe tekintést, illetve a mindentudást szimbolizálta. A görög mitológiában pedig Hekaté istennőt ábrázolják gyakran három testtel vagy fejjel, jelezve a keresztutakkal, a mágiával és az alvilággal való kapcsolatát.

Yoshitoshi Kanemaki szobrászatot a tokiói Tama Művészeti Egyetemen tanult, ahol szilárd alapokat szerzett a hagyományos japán faragványok technikájának elsajátításában. Gyermekkorában lenyűgözte az átalakulás – legyen szó játékokról, origamiról vagy mindennapi megfigyelésről –, és mindig is vonzotta az, hogy egyetlen forma hogyan hordozhat több identitást. Ez máig megmaradt benne, és már döntően meghatározza művészi nyelvezetét. Szobrai emberiek, mégis darabokra törnek, sokszorozódnak vagy eltorzulnak – olyan alakok, amelyek mintha meghibásodtak volna. Ezek a szurreális torzítások ellentmondásos érzelmeket ragadnak meg: örömet és félelmet, életet és halált, harmóniát és káoszt egyszerre hordoznak. Minden egyes, finom vagy pasztelltonusokkal festett darab egyszerre gyöngéd és felkavaró, arra kényszerítve a nézőket, hogy szembesüljenek az érzelmek és érzékelés törekvésével.

Kanemaki a legfontosabbnak munkásságában a kapcsolatteremtést értékeli. Hagományos technikákat alkalmaz a modern életérzés kifejezésére, ahol a szépség, a feszültség és a sokféleség együtt él ugyanazon testben. Nyugtalanítóan hathat ránk ez a művészet, de semmiképp nem szabad megfutamodnunk az értelmezés elől. Mert ha kérdezzük és utánaolvasunk, megérthetünk alkotókat, és élményekben gazdagodhatunk, vagy akár katarzist élhetünk át.

A több millió éves, ihletadó pálmalevél

Márciusi tárgyunk a nagyenyedi Természettudományi Múzeum állandó kiállításának egyik kincse, egy pálmalevél-fosszília, vagyis *pálmaközület*, amely a becslések szerint **65–70 millió éves**.

Fehér megyében találták, és a késő vagy felső krétakorból származik. Ezt az időszakot (Late) Cretaceous néven találod meg a mellékelt földtörténeti időskálán, amelyen azt is megnézheted, hogy milyen élőlények léteztek akkoriban a Földön.

A fossziliák (ősmaradványok, ősoleletek) a növények, állatok megkövesedett maradványai, illetve lenyomatai.

Számomra mindig nehéz volt elképzelni, pontosan hogyan is keletkeztek ezek, de megpróbálom összefoglalni. Miután egy élőlény elpusztult, és a szervezet betemetődött, annak üregeibe ásványokban gazdag talajvíz szivárgott be. Idővel a víz eltűnt, és az üregeket – legyenek azok bármilyen aprók – az abból kivált ásványok töltötték ki, amelyek azután is megmaradtak, miután a szerves részek már teljesen lebomlottak. A megkövesedés akkor történhetett meg, ha

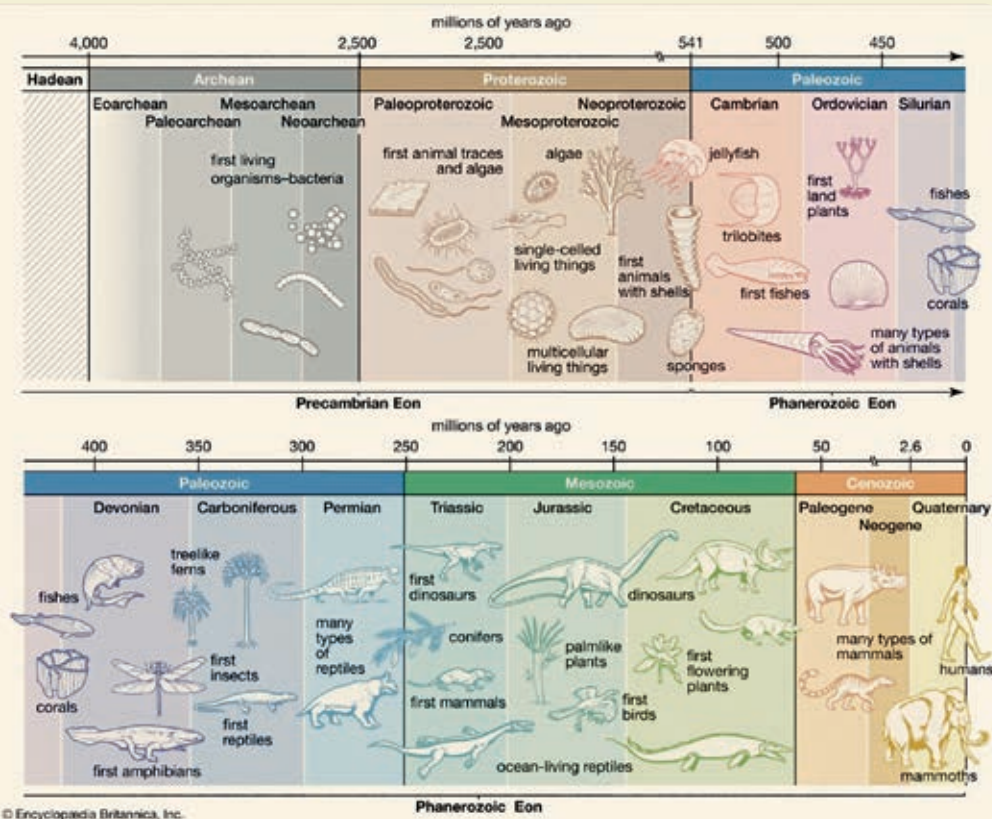
az üledék beborította a szervezetet rövid idővel annak pusztulása, elhullása vagy alámerülése után.

A londoni Természettudományi Múzeumnak ebben a videójában végigkövetheted a fossziliák létrejöttének folyamatát – még ha egy dinó példáján keresztül is (az is kiderül belőle, hogy a dinófossziliák valójában eléggé ritkák más őslényekéihez képest, és hogy kisebb kövületeket akár te is találhatsz): <https://www.youtube.com/watch?v=87E8bQrX4Wg>

A fossziliák ugyan már nem élnek, mégsem élettelenek.

Márciusi tárgyunk például olyannyira „beszél”, hogy Áprily Lajost is megszólította, aki „válaszként” a következő verset írta hozzá:

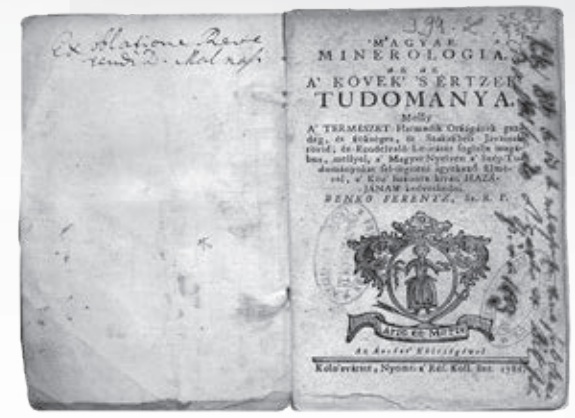
Földtörténeti időskála, avagy élet a történelem előtt. A kép forrása: kids.britannica.com

Pálmalevél-fosszília a nagyenyedi Természettudományi Múzeumban. A kép forrása: a múzeum Facebook-oldala

A nagyenyedi Természettudományi Múzeum első terme, előtérben a pálmalevél-fossziliával. A kép forrása: Sebastian Muntean / a múzeum Facebook-oldala

Benkő Ferenc (1745–1816) magyar nyelvű ásványtani könyvének címlapja. A kép forrása: a székelyudvarhelyi Haáz Rezső Múzeum Tudományos Könyvtára / mek.oszk.hu

Ma milyen szép vagy és milyen meleg.
A hervadástól féltve védelek.

Ne mondd, hogy pusztá rém e félelem –:
a múzeumban voltál már velem?

Üveg alatt, a félhomályon át
nézted a pálma kő-bordázatát?

Hideg sírjába most is visszajár
káprázatul a lázas, ősi nyár.

Tollak ragyognak, napsugár zuhog,
visszalobognak izzó trópusok.

Hihetetlen, de ez a párbeszéd is már százéves. Benned milyen gondolatokat ébreszt ez a fosszília – vagy a vers?

Végezetül néhány szó az említett múzeumról. Alapítása 1796-ra tehető, és Benkő Ferenc nevéhez kötődik, de feltételezhető, hogy Benkő már korábban létező, kisebb gyűjteményeknek az állományára is építve hozta létre ezt az intézményt.

Benkő Ferenc (1745–1816) református lelkész, nagyenyedi kollégiumi tanár és nem utolsósorban tudós volt, neki köszönhetjük az első két magyar nyelvű ásványtani könyvet.

Ezek közül az első, amely 1784-ben jelent meg, fordítás volt, de a két évvel később napvilágot látott második mű eredeti alkotás. Ebben a „*kővé vált dolgok*”-ról, vagyis a fossziliákról is nagy szakértelemmel írt. Egyes kutatók szerint **a nagyenyedi a legrégebbi, máig is működő múzeum a Kárpát-medencében**.

Élő pompája, láttad-e, mi lett?
Kőgyűjtemény-dísz. Pálmaközület.

Kihűlt világok múmiája csak.
Meglötte észak: „Erdély, Kolcpatak.”

...Hiába óvlok, elrepül nyarad.
Világok térnek vissza nélküled.

Melegségedből ennyi sem marad:
„Sabal maior - Pálmaközület.”
(Ma milyen szép vagy, 1926)

Ha kíváncsi vagy további részletekre a múzeum történetével kapcsolatban (hiszen érdekes és eléggé egyedülálló, hogy egy iskolában működik), megismerneél még néhány tárgyat a gyűjteményéből, esetleg meghallgatnál egy-két érdekességet, nézd meg a Román Televízió Magyar Adásának a riportját: <https://www.youtube.com/watch?v=fMstH-W12JI>

Ha pedig üzennél nekem, itt megteheted: <https://tally.so/r/mebpyo>.

A pálmalevél-fossziliát itt tudod megnézni: Természettudományi Múzeum, állandó kiállítás. Nagyenyed, Bethlen Gábor utca 1., a Bethlen Gábor Kollégium első emeletén. Látogatható keddtől vasárnapig 8 és 16 óra között. További információk a <https://www.facebook.com/muzeustiinte.aiud/> címen.

Mi minden rejlik a nőnapban?

Gyakran elfelejtjük, hogy a mai nők mai jogai nem mindig voltak magától értetődőek vagy garantáltak. A lányok hosszú-hosszú ideig nem járhattak iskolába, a nők nem dolgozhattak, nem hozhattak önálló döntéseket az életükről, nem választhatták meg, kivel házasodnak össze, és nem is szavazhattak.

Ebben a rovatban már sokszor láttuk, hogy a társadalmi változás nem önmagától történik. Több példát megnéztünk közelebbről, amelyek azt mutatták: akkor kezdődik el változás, amikor emberek egy csoportja dühös lesz, és nem tűri tovább az elnyomást, a szabadság korlátozását vagy az egyenlőtlenségeket. A történelem során a nők rengetegszer szerveződtek, tiltakoztak, tüntettek és követeltek egyenlő jogokat.

Március 8.

Március 8-án ünnepeljük a nemzetközi nőnapot, amely nem véletlenül vált jeles dátummá. Azért van jelentősége, mert különböző országokban, a történelem különböző pillanataiban a nők összefogtak és változást követeltek. A 19. század végén és a 20. század elején női munkások számos sztrájkot és tüntetést szerveztek a méltányos fizetésért, a világ minden táján rövidebb munkaidőt és jobb bánásmódot követelve.

Ezek az összefogások a választójogi és más, egyenlőségért folytatott mozgalmakkal együtt hozzájárultak ahhoz, hogy március 8-án a nők bátorságáról és elszántságáról emlékezzünk meg. Ez a nap a szolidaritás, az ellenállás és a változás szimbóluma is.

Szűfrazsettmozgalom

A nők történelmének egyik legfontosabb küzdelme a szavazati jogért folytatott harc volt. A *szűfrazsett* kifejezés szavazati jogot jelent, az erről elnevezett mozgalom célja pedig a nők politikai egyenlőségének elérése volt.

Eleinte sok nőcsoport békés módszerekkel próbálkozott: találkozót szerveztek, petíciókat írtak, beszédeket tartottak, és a törvényhozókat kérték a törvények megváltoztatására. Olyan törvényeket követeltek, amelyek nem tesznek különbséget a nők és a férfiak között. Miután évekig figyelmen kívül hagyták őket, aktivisták több csoportja úgy döntött, hogy erőteljesebb fellépésre, szavak helyett tettek van szükség. Miután a tapasztalat azt mutatta,

hogy az udvarias kérések nem működnek, nagy tüntetéseket és felvonulásokat szerveztek, politikai eseményeket szakítottak félbe, hogy felhívják magukra a figyelmet és érdemi tárgyalásokat követeljenek. Sokakat letartóztattak közülük. A börtönben többen éhségsztrájkba kezdtek, nem hagytak fel a velük szembeni bánásmód elleni tiltakozással.

A mozgalmat több ezer hétköznapi nő hozta létre: gyári munkások, tanárok, anyák, diákok. A társadalmi változás nem egyetlen hősnek köszönhető, akkor történik, amikor sok ember dolgozik együtt érte.

Feministák Budapesten is

A nők szavazati jogáért folytatott küzdelem nemzetközi mozgalom volt, tehát a világ számos pontján zajlott. 1913-ban Budapest adott otthont egy fontos nemzetközi választójogi konferenciának. Számos ország aktivistái gyűltek össze, hogy megvitassák a stratégiát, megosszák tapasztalataikat, és megerősítsék a határokon átnyúló együttműködést. Az, hogy egy ilyen jelentős esemény Budapesten került megrendezésre, azt mutatja, hogy a magyar nők is aktív résztvevői voltak a politikai egyenlőségért folytatott globális küzdelemnek.

Az első ország, ahol a nők szavazhattak, Új-Zéland volt 1893-ban, aztán az első világháború után több európai ország is bevezette a nők választójogát. Magyarországon a nők 1918-ban csak korlátozottan kapták meg ezt: azok szavazhattak közülük, akik megfeleltek bizonyos oktatási vagy életkori követelményeknek. A valóban egyenlő és általános választójog, amely nem tesz különbséget a nők és a férfiak között, csak 1945-ben lépett érvénybe. Romániában valamelyest

később, először 1929-ben vehettek részt nők a helyi választásokon, majd 1946-ban kaptak általános választójogot.

Vannak országok, ahol a nők csak a 20. század második felétől kezdődően szavazhatnak, a világ egyes részein a politikai részvétel egyenlősége még napjainkban is küzdelmet jelent. Például Afganisztánban jelenleg sincs egyenlő szavazati joguk a nőknek és a férfiaknak.

Mi mindent ünnepelhetünk március 8-án?

Azt, hogy szavazhatunk

Ez egy fontos tanulsággal szolgál számunkra: a választójog nem egyik napról a másikra jelent meg, és nem ajándékba kaptuk.

Hosszú küzdelem és kitartás eredménye volt. Amikor március 8-án ünnepeljük a nők választójogát, azt a rengeteg bátor és kitartó nőt is ünnepeljük, akik a 19. és 20. században töretlenül harcoltak az egyenlőségért.

Azt, hogy szabadon szerethetünk

Ezzel azt a jogot ünnepeljük, hogy mi döntjük el, kit szeretünk, mikor házasodunk, vagy egyáltalán házasodunk-e.

A történelem nagy részében a házasság elsősorban nem a szerelemről szólt, gyakran családok közti megállapodás eredménye volt. A 18. és 19. században sok európai országban a szülők erős ellenőrzést gyakoroltak afölött, hogy lányaik kivel házasodhatnak össze. Sőt, a világ számos részén még ma is léteznek kényszerházasságok, és a lányokat néha már 18 éves koruk előtt megházasítják. Időktől függetlenül nagyon fontos ragaszkodnunk a szabad és egyenlő kapcsolatok eszméjéhez.

Azt, hogy tanulhatunk

Régen a lányoknak azt mondták, hogy nincs szükségük oktatásra. Az egyetemeken gyakran elutasították a női hallgatókat, a szülők csak a fiúgyermeket taníttatták, mert ez volt a szokás. Ha egy nő orvos vagy ügyvéd akart lenni, titokban kellett tanulnia, vagy másik országba kellett költöznie.

Magyarországon a nők 1895-től járhatnak hivatalosan egyetemre.

Ma több millió lány jár iskolába és egyetemre, tudósok, írók, mérnökök, orvosok, művészek és vezetők lesznek. Ma a lányok és a fiúk ugyanabban az osztályteremben ülnek. Ami ma egyértelműnek tűnik, nem volt mindig így.

Azt, hogy építhetünk magunknak karriert

Sok éven át a nők nem dolgozhattak bizonyos munkakörökben. Nem lehettek bírák, ügyvédek vagy politikai vezetők. Egyes országokban a nőknek el kellett hagyniuk a munkájukat, amikor megházasodtak. És még ma is sok helyen a nők hasonló munkáért kevesebb pénzt kapnak, mint a férfiak.

A karrier ünneplése egyben az önmegvalósítás szabadságának ünneplése is. Tudósok, sakkbajnokok (mint Polgár Judit), tanárok, programozók, építők, művészek, azok lehetünk, akik csak lenni akarunk. A tehetség nem nemtől függ.

Azt, hogy szabadon részt vehetünk a politikában

Miután a nők kiharcolták a választójogot, sok évnek kellett még eltelnie, amíg politikai vezetőként is elismerték és elfogadták őket. Az első női miniszterelnökök és elnökök csak a 20. század második felében jelentek meg, de még most is sokkal kisebb arányban vannak jelen a pályán, mint a férfiak.

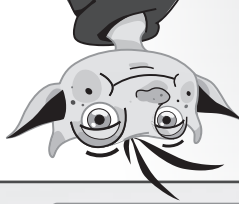
A politikai részvétel ünneplése emlékeztethet arra, hogy a vezetés nem a férfi vagy női nemről szól, hanem a felelősségről és az elkötelezettségről.

Azt, hogy szabadon gazdálkodhatunk a pénzünkkel

Ez talán meglepőnek tűnik, de egyes országokban a házas nők az 1970-es, sőt 80-as évekig nem nyithattak bankszámlát a férjük engedélye nélkül. Svájcban ez csak 1988-ban változott meg. Régen egy nő fizetése jogilag a férjhez tartozott. Nőként nem volt könnyű vállalkozást indítani vagy önállóan szerződéseket kötni. A pénzügyi függetlenség azt jelenti, hogy képes vagy keresni, megtakarítani, befektetni, dönteni a saját pénzedről.

Azt jelenti, hogy valódi választási lehetőséged van az életben.

Te vásárolsz, vagy téged vesznek meg?

Reklámok már az időszámításunk előtti időkben is léteztek, és a céljuk ma is ugyanaz: felhívni a figyelmet valamire, és felkeltetni a vágyat, hogy a célszemély birtokolja az adott tárgyat vagy szolgáltatást. A mesterséges intelligencia korában azonban a szépséghez és a reklámokhoz való hozzáállásunk gyorsabban változik, mint valaha. Mindenhol tökéletes arcok néznek ránk vissza, a filterek mellett most már az AI által tökéletesített képek, a valóságot torzító videók is részei a mindennapjainknak. Olyan mértékű kínálat jellemzi például a divatipart, amelytől szinte megfullad a bolygó. Miért vág ez idei témánkba? Hiszen mit is tesznek a reklámok, ha nem manipulálnak minket?!

Hogyan működik a reklám?

A reklám mindig egy életérzést akar neked eladni, ehhez erős képeket, képtársításokat és szlogeneket is bevetnek a készítőik. Sokszor mindehhez jellegzetes szín vagy forma is társul, gondoljunk csak a Meki ikonikus logójára vagy a Coca-Cola karácsonyi reklámjaira: a cég elérte, hogy az összes nagy ünnepen ott legyen az asztalon a termékük. Miért? A márka már szinte száz éve, az 1930-as évektől tudatosan kapcsolja össze az üdítőt az ünnepi hangulattal.

Neked mint kamasznak nem kell mondanom, mi a reklám alapvető célja, üzenete: ha nem szeretnél kilógni a sorból, akkor képben kell lenned a divatirányzatokkal. A trendek megmutatják, hogyan öltözködj, gondolkodj, vásárolj és fogyassz, a közösségi média korában ezek a fogyasztási szokások pedig kiterjednek az általad kedvelt tartalmakra is. Volt itt már szó arról, hogy az emberi viselkedésmintáink nagy része visszavezethető oda, hogy vágyunk arra, hogy a közösség tagja lehessünk. Régen, ha valaki kilógott a sorból, az akár az életébe is kerülhetett. Ami pedig sokáig a génjeinkbe kódolva létezett, jobban meghatározza a mindennapjainkat, mint gondolnánk. Ezért tud a reklám ilyen erősen hatni ránk a mai, fogyasztásra hangolt világban. Keveseknek adatik meg ugyanis olyan stabil önkép és értékrend, amely erősebb, mint a kék fényvel villogó képernyőről ránk áradó üzenet: fogyassz! vásárolj! nincs pénz? sebjaj, majd megveszed hitelre!

Egy kis reklámtörténelem

Azt kell mondanunk: a reklámozás mindig is tükröt tartott a társadalomnak. Az írástudatlanság évszázadai alatt

rigmusokkal népszerűsítették az eladók a portékájukat. A nyomtatás megjelenése után cikornyás szövegekkel, fekete-fehér metszetekkel tették ismertté a terméket. A laboratóriumi tesztek ideje előtt azt állították, amit csak akartak, gyakran képtelenül sok, különböző panaszra kínáltak megoldást. Mondjuk, abban a korban azt állíthatott bárki magáról, amit akart, nem lehetett egykönnyen ellenőrizni, mint ahogy azt sem, hogy egy krém a pattanásról a viszketésen át a csúnyaságra is megoldást kínál-e vagy sem. Tragikomikus, hogy sok kozmetikai termék tartalmazott akkoriban káros, akár halálos anyagokat is. Egy kicsit túl komolyan vették „a szépségért meg kell szenvedni” mondást...

A kommunista tervgazdálkodás idején a polcok gyakran üresen álltak – biztosan meséltek erről nektek a születek, nagyszületek. Azt gondolhatnád, hogy amikor az emberek szinte éheznek (de minimum nélkülöznek), akkor a reklámnak aztán az égvilágon semmi értelme! Igazad is volna, azonban a zsarnoki rendszereknek nagyon hasznos a média: minél többször hallasz egy üzenetet, annál hajlamosabb vagy elhinni azt. A szocializmusban tehát a reklám elhitette, hogy van verseny a piacon. Emellett nevelési célokat is szolgált, voltak például reklámok a fogmosás fontosságáról.

Az újságtól a videóba rejtett reklámgig

Nagyon érdekes változáson mentek át a hirdetések az elmúlt tíz évben. A tévé, rádió, nyomtatott sajtó évtizedeken át tartó töretlen uralmát átvette az internet. Régebben például az újságok apróhirdetéseiben találhattál meg bármit, amire szükséged volt, eladó bojlert vagy akár életre szóló társat is kereshetél magadnak ezekben. Ennek az volt az előnye (és egyben a hátránya is), hogy akkor kerested fel ezeket a hirdetéseket, amikor valamire szükséged volt. Ahogy ezek az apróhirdetések átkerültek az internetre, valami gyökeresen megváltozott! Egyre kevésbé a hiány vagy a szükség, sokkal inkább a meggondolatlan vásárlás jellemzi a fogyasztási szokásainkat.

Az algoritmusok most már személyre szabott reklámokat küldenek mindenkinek. Biztos te is jártál már úgy, hogy beszélgetél egy adott termékről, amely aztán megjelent a telefonodon hirdetésként. Léteznek módok, például az adatvédelmi beállításoknál, hogy ezeket a célzott hirdetéseket korlátozzuk, de én személy szerint örülök nekik. Nem szeretek vásárolni, ezért számomra lerövidítik, mondjuk, a tökéletes cipő megtalálását. A tudatos vásárlás még sohasem volt annyira fontos, mint napjainkban.

Új idők, új korszak, új piac

Azzal, hogy saját telefonotok van, és egyre több döntést hoztok önállóan, kialakult egy új piac: a cégek már rátok is optimalizálják a reklámjaikat. Számomra megdöbbenő, hogy egy minimálbért elkérnek egy edzőcipőért, hiszen amikor én kamasz voltam, addig használtunk egy cipőt, amíg ki nem lyukadt. De hallottam a minap olyant is egy felnőttől, aki az 1980-as években volt gyerek, hogy nyár végére ki kellett vágni a cipő orrát, hogy kilógjanak a „pityókák”, hiszen a nővérsben lévő kamaszok lábméretváltozásaival a szülők nem tudták és nem is akarták tartani a lépést. Nem volt annyira fontos. Mekkoraát változott a világ!

A helyzet az, hogy amíg a régi, hagyományos reklámokra fogyasztóvédelmi szabályok vonatkoztak, addig az influenszerek által népszerűsített termékekre ezeket a szabályokat sokkal, de sokkal nehezebb alkalmazni. Azért fizetnek a cégek, hogy az aktuális celeb elmondja, mennyire szereti ezt vagy azt. Akár a kommunista propaganda: ha elégszer hallod, elhiszed.

Azonban itt nagyon-nagyon sok fog műlni azon, hogy az adott influenszer mennyire hajlandó eladni magát márkának, és mennyire veszi figyelembe, mondjuk, a követő-bázisának a befolyásolhatóságát. Plasztikai műtétet népszerűsít a százezer általános iskolás gyerek követővel rendelkező influenszer? Ha nem a saját szememmel látom, nem hiszem el.

Tudatos vásárlás? Lehetséges!

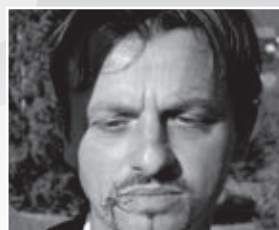
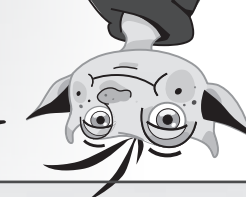
Ha egy adott telefonos alkalmazás vagy platform ingyenes, akkor ott bizony te vagy a termék, amelyet eladnak. Hogy értve? Ha nem kell az appért fizetned, akkor a te figyelmet, illetve a rólad gyűjtött adatokat fogja értékesíteni a cég. Nem akarom kongatni a vészharangot, ez egy egyszerű ténymegállapítás. Azonban azzal, hogy felelősségteljesen alakítod például a saját algoritmusodat, ellensúlyozhatod a negatív hatásokat.

- Légy óvatos azokkal az influenszerekkel, akik hetente más és más termékről áradoznak! Alapvetően légy kritikus olyan tartalomgyártókkal szemben, akik üres ígéretekkel és felolvasott reklámszövegekkel fárasztanak. Ha úgy érzed, hogy az adott termék nem illik a személyiségéhez, az azt mutatja, hogy olcsón megvehető az adott személy, nem hiteles, így talán azt sem érdemli meg, hogy kövesd a tartalmait!
- Ha valami túl jól hangzik, általában nem igaz. Gyors meggazdagodás, gyors fogyás, gyors izomnövelés nem létezik súlyos kockázatok nélkül.
- Alkalmazd a „nem szeretnék hasonló tartalmakat látni” gombokat. Ez segíthet abban, hogy tudatosan alakítsd, amit az adott alkalmazás rólad gondol.
- Vásárláskor használd a kosarat mint a mérlegelés eszközét: ha egy termékről azt gondold, hogy az élet nem élet nélküle, hagyj néhány napig a kosaradban. Ha néhány nap múlva is úgy érzed, szükséged van rá, akkor fontold meg a vásárlást.
- Olvass utána az adott terméknek, de légy óvatos ezzel szemben is: egyre gyakoribbak az AI által generált hamis értékelések. Nagy fel-fedezésem, hogy elég a legrosszabb értékeléseket elolvasni, hiszen azokat biztosan nem robotok generálják. Ha túl sokan panaszkodnak ugyanazokra a tényezőkre, akkor meg-gondolandó a vásárlás.
- Gondold át, mit ad neked az adott termék, amelyre vágyasz. Nem probléma az sem, ha menőbbnek akarsz általa tűnni, ha kényelmet ad, ha izgalmat remélsz tőle. Ne érezd magad ettől rosszul. Ha tudatosítod ezeket a belső célokat, büszke lehetsz magadra.

A reklám nem az ördögtől való, de nem is ártatlan dolog. Akkor is hat rád, ha nem vagy a tudatában. Ezért éri meg blokkolókat használni vagy lehalkítani a tévét, amikor a reklám következik.

Tudatosság, mértékletesség, fenntarthatóság – ezek lehetnének a kulcsszavak, önmagad és a bolygónk érdekében.

Erős, erősebb, legerősebb

Ugyanaz, csak más színben: tűzpinty a százas, majd a húszezres bankjegyen

Az édesvízi delfinet nem zavarta a hiperinfláció

A kiváló szaglású óriástatuk hangyákat, természeteket fogyasztanak, középső karmuk elérheti a húsz centit

Dél-Amerika egyik államáról, Venezueláról az utóbbi időben gyakrabban lehet hallani, és ennek talán még a pénzekhez is köze van. Persze, nem abban a megközelítésben, ahogyan ebben a rovatban szoktuk tárgyalni, ezért most megpróbálom bemutatni ennek az országnak a bankjegyeit.

Pénzneme a *bolívar* (volt) – nem nehéz kitalálni, hogy Simón Bolívar hadvezér után. Közben az infláció miatt bevezették az erős bolívert, majd a még erősebb *bolívar soberanót*. Ami rossz egyeseknek, az talán jó másoknak. A teljesen elértéktelenedett bankjegyeket ugyanis olcsón lehet beszerezni, így kezdő gyűjtőnek is nagyon szép darabjai lehetnek. Hiszen a venezuelai bankjegyek nézésével nehéz betelni, hiszen mindegyik hátsó oldalán szebbnél szebb állatfajok vannak. A kétbolívaroson két amazonasi folyami delfin, az ötösön óriástatu, a tízesen hárpia, a húszason közönséges cserepesteknős, az ötvenesen pápaszemes medve, a százas bankjegyen pedig tűzpinty látható – vagy fáról lógó pókmajom, attól függően, hogy mikor adták ki a bankjegyet.

Mivel a bolívar egyre jobban elértéktelenedett, úgy döntöttek, hogy nagyobb címleteket nyomtatnak. Így a következő években már 500-tól 20 ezerig voltak bankjegyek. Az érdekesség azonban, hogy csak a számok és a színek változtak, az állatfajok továbbra is megmaradtak. Így lett a kettesből 500-as, a százasból 20 ezres, de rajtuk változatlanul a delfinek, a teknősök, a pinty szerepel.

2016 végére azonban már a nullák sem segítettek, olyan mértékű lett a pénzhígulás, hogy a bankjegyeket kilóra mérték, abból saccolták az értéküket. Ezért vezették be a *bolívar soberanót*, majd az ezt 1:1 000 000 arányban váltó *bolívar digitált*. Azt mindenképpen érdemes megjegyezni, hogy nem minden pénz értékes. Annnyit legalább is nem mindegyik ér, amennyiért nyomtatták. Ez fokozottan érvényes a venezuelai pénzekre is.

Ha viszont, mint írtuk, más szemmel nézzük ezeket, akkor gyönyörködhetünk bennük kedvünkre.

Közönséges cserepesteknősök a venezuelai bankjegyeken

Diákok és tanárok figyelmébe!

Indul a 18. Cimborá Kaláka Pályázat!

Nyeremény: részvétel a 18. Cimborá Kaláka Táborban

2026. július 7. és 11. között 18. alkalommal találkoznak lapunk olvasói és szerkesztői, munkatársai. A tábor játékokból, műhelymunkából, kirándulásból, esti táborüzés éneklésből összeálló programjának lényege az ismerkedés és a közös alkotás öröme.

Összeállt már a ti négyfős csapatotok? Szerettek olvasni, rajzolni, írni, kísérletezni, gondolkodni, nevetni? Akkor itt az idő, hogy megmutassátok, mit tudtok!

A Cimborá Kaláka Pályázatra négytagú csapatok jelentkezését várjuk. A közösen megoldandó feladatok a Cimborá idejéig folyamatosan kapcsolódnak, és próbára teszik a kreativitásotokat, a találékonyságotokat, a tudásotokat, az írás- és rajzkészségeket.

A jelentkezés feltételei:

Mind a négy csapattag V–VIII. osztályos legyen, illetve lány és fiú is szerepeljen a csapatban.

A verseny menete:

2026. március 16-án a Cimborá honlapján, a www.cimbora.net-en közzétesszük a pályázati űrlapot a feladvánnyal, vagy a közzététel után kérésre e-mailben is elküldjük.

Beküldési határidő: 2026. április 17.

Eredményhirdetés: a májusi Cimborában és a megadott elérhetőségen.

Ne csak olvassátok a Cimborát – legyetek ti is részesei!

Alkossatok, gondolkodjatok, játsszatok együtt, és találkozzunk nyáron a táborban!

Szóljatok az osztálytársaitoknak, állítsatok össze csapatot, és vágjatok bele!

Szeretettel várjuk a pályázataitokat!

Ha szeretnél véleményt az írásodról, küldd be a határidő előtt két héttel, azaz 2026. április 1-jéig, és írd a szöveged végére: *Kincső, hogyan lehetne még jobb a novellám?*

Tamás Kincső

Ti írtátok

Pályázati felhívás 5–8. osztályosok számára

Verset, mesét, történeteket írsz, és szeretnéd megmutatni azokat másoknak is?

Küldd el szépirodalmi próbálkozásaidat 2026. április 15-ig a tiirtatok.cimbora@gmail.com címre. A legjobb alkotások megjelennek folyóiratunk Ti írtátok rovatában és/vagy a honlapunkon, szerzőjük pedig meghívást nyer az ötnapos nyári nagy találkozásra, a 18. Cimborá Kaláka Táborba.

Ha úgy gondolsz, hogy benned is lapul egy olyan történet, amelyből remek novella kerekedhet (előbb nézz utána alaposan, mi is az a novella!), írd meg, olvasd el, és javítsd át, ha gondolsz, majd küldd be a Cimborának!

Kányádi Sándor elhíresült meghatározása szerint „A vers az, amit mondani kell.” De ahhoz, hogy mondassuk, először meg kell írni. Írjatok verset ti is bátran, gátlások nélkül, kötött formában vagy szabadon, és küldjétek el a Cimborának. Igyekezni fogok segíteni, ha tudok. Ami viszont biztos: nagyon tudok biztatni mindenkit.

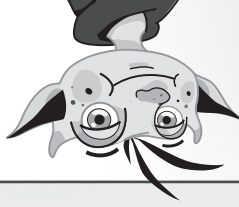
Ha szeretnél véleményt az írásodról, küldd be a határidő előtt két héttel, azaz 2026. április 1-jéig, és írd a vers végére: *Szeretnék véleményt!*

Lövetei Lázár László

Ha a pályázás során bármilyen kérdés merül fel, keressetek minket a cimborapalyazat@gmail.com címen.

AMBRUS BARBARA RENÁTA

Az arany szívű lány

5. fejezet

Nemsokára a szobámban üldögélve gondolkodtam mindazon, amit édesanyám mondott. Tudtam, hogy nem dönthetek egyik napról a másikra, de cselekedni akartam. Úgy éreztem, mintha a levegőben volnék, és tehetetlenül sodródnék az széllel. Találnom kellett egy biztos pontot, amelybe kapaszkodhatom, vagy végleg elsodródom.

Zenélni akartam, hogy visszatalálhassak a régi önmagamhoz, de féltem, hogy nem lennék képes énekelni, ahogy két héttel ezelőtt sem voltam. Ehelyett egy vásznat vettem le a polcra, és a festőállványra helyeztem. Előkészítettem a festékeimet, amelyek kissé kiszáradtak az elmúlt két hét alatt, és igyekeztem a vászonra koncentrálni, arra, amit le akarok festeni.

Tudtam, mit akarok ábrázolni: a sodródásomat. Azt, ahogy próbálok helyesen cselekedni, miközben nem tudom, mikor engedek a tüskék szorításának, ahogy feldühít a tehetetlenség, és át akarom adni másoknak a szenvedésemet, hátha enyhítek ezzel a saját fájdalmamon. A félelmet, amely fojtogatott mindig, amikor arra gondoltam, hogy egyedül maradok. De akárhányszor festékbe mártottam az ecsetemet, Laura szavai visszhangoztak a fejemben: Nem véletlenül ő a fura lány. Aztán eszembe jutott, milyen festményeket készítettem, mielőtt megtudtam, mit gondol rólam Laura. Mély levegőt vettem. Ha igaz barát, olyannak fog elfogadni, amilyen vagyok.

Azzal festeni kezdtem. Nem gondoltam arra, mit gondolhatnak rólam mások. Ahogy arra sem, milyen jó festő voltam régen. Azt hittem, vissza kell találnom a régi önmagamhoz, de rá kellett jönnöm, hogy én már nem az az Andi vagyok. Nem is akartam az lenni.

Nem tudom, meddig festhettem, de nemsokára büszkén emeltem le a festményt az állványról. Az ágyam mellé mentem, oda, ahová két héttel ezelőtt felakasztottam az önarcképe a falra. Levettem a régi festményt, és felraktam az újat. A képen a két Andit ábrázoltam, akik bennem civakodtak. Az egyik egyedül van, de körbeveszik a színei és a lehetőségei. A másikkal ott vannak Lauráék, körbeveszik őt a lányok színei, viszont nem látszanak a sajátjai.

Furcsamód nem haragudtam Lauráékra. Bármennyire szerettem volna őket hibáztatni, nem tudtam. Elvégre azért rejtettem el a színeimet, mert azt hittem, nincs más választásom, ha barátokat akarok.

Elléptem a festmény mellől, és a gitárállványhoz mentem. Levettem a hangszert, megpendítettem. Por szállt fel a húrokról, ahogy megszólaltak. Behangoltam a gitárt a telefonom segítségével, és ismét megpróbáltam. Mély levegőt vettem, mint ahogy azelőtt, a vászonnal szemben állva. Nem vártam el magamtól, hogy remekművet írjak. Csak zenélni

A 13 éves szerző a gyergyócsomafalvi Köllő Miklós Általános Iskola hetedikes diákja. A 2025. novemberi Címborától kezdve közljük folytatásban első regényét.

akartam, mint régen. Ahogy a húrokat pengettem, próbáltam kiadni magamból, mit érzek. Szavakat kezdtem mormolni, aztán a szavakból sorok lettek, végül pedig dalszöveg.

*Most kiállok a színpadra,
és megmutatom, ki vagyok.
Hallja a világ a dalom,
Soha többé nem hallgatok.*

*A függöny mögött bújtam meg,
amíg más tündökölt.
De ennek most véget vetek,
én leszek a főhős.*

*Két út áll előttem,
nem tudom, merre menjek.
De ez nem állít meg
Abban, hogy tündököljek.*

*Most kiállok a színpadra,
és megmutatom, ki vagyok.
Hallja a világ a dalom,
Soha többet nem hallgatok.*

Úgy éreztem, mintha szárnyaim lettek volna. Nem tudtam elhinni, hogy visszatért az énekhangom. Feltérdeltem az ágyamra, és sietve levettem a jegyzetfüzetet, amelybe a dalaimat írom. Duderászva leírtam az akkordokat, majd lejegyeztem a szöveget. A dal címe egyértelmű volt: *Szindarab*.

Elégedetten visszatettem a jegyzetfüzetet a polcra, majd az íróasztalomhoz mentem, és elővettem a tanszereimet. Fellapoztam a románfüzetem, és megnéztem, mi volt az utolsó házi feladat. Egy rövid szöveget kellett írni arról, hogy miért fontos a művészet. Elmosolyodtam. Bár szökdécselni tudtam volna örömben, amiért megtaláltam az énekhangom, visszafogtam

magam. Az elmúlt két hétben csak összecaptam az iskolai feladataimat, vagy a mesterséges intelligenciával írtam meg őket, hogy minél hamarabb végezzek és Lauráékkal lehessenek. Eldöntöttem, hogy ezúttal szépen, nyugodtan fogom megcsinálni. Most nem a tanárok miatt dolgoztam, hanem magamért. És amúgy is szerettem a művészetről beszélni.

Amikor befejeztem minden házi feladatot, elővettem a biológia-tankönyvet. Érdekes tantárgynak találtam a bioszt. Bonyolult volt, mégis egyszerű. Nagy dolgokat tanulmányozott, mégis aprókat. Gyakran lapoztam fel a könyvet azért, mert érdekelt valami. Bár még két lecke hátravolt addig a fejezetig, kíváncsi voltam, hogyan működik a vérkeringés. Elolvastam, amit a tankönyvben írt, és próbáltam minél több dolgot megjegyezni.

Ekkor rezzent egyet a telefonom. Zsombi írt, hogy tudok-e segíteni a román házában. Elmosolyodtam, és felhívtam, majd együtt megírtuk az ő szövegét is.

ILYÉS NÓRA

VII. osztály, Fejér Ákos Általános Iskola, Mikóújfalu

Az elnémított lelkekért

Szólnék most azokhoz, akik úgy vélik, hogy lenézhetik és alábecsülhetik azokat a társaikat, akik nem úgy fejtik ki életük során lefolyó rejtelmüket, mint ők. Azokhoz, akik nap mint nap boldogan, műmosollyal próbálják mutatni, hogy milyen csodálatos életük van. Mindezt azért, hogy legyen több ezer lájk a videójukon, amelyet számtalan olyan ember lájkol, aki teljesen összetörve nézi a posztot, mert azon aggódik, hogy neki nincs ilyen élete.

Szólnék azokhoz is, akik erőszakkal próbálják kifejtetni és elengedni azokat a fájdalmaikat, amelyek őket eltiporták. Akik másokat bántanak, mert próbálják azt mutatni, hogy sérthetetlenek, közben lelkiismeret-furdalásuk van, mert egy teljesen ártatlan embert bántanak, aki ugyanolyan, mint ők.

Tudom, hogy elfáradtatok. Mind elfáradtunk.

De gondoljunk azokra, akiket nap mint nap bántunk, akiknek olyan megjegyzéseket teszünk, amelyek a szívükben hatalmas repedést képeznek, akikre ráerőltetjük a műmosolyt, akiket nap mint nap kiközösítünk olyan dolgokért, amelyek teljesen normálisak. Egy kérdés: miért? Csak mert ők nem olyanok, mint mi? Csak mert ők tudták a helyes választ órán, de mi nem? Csak mert ők teljesen más körülmények között nevelkedtek? Az Isten mindenkit másnak teremtett, az egyik legcsodálatosabb dolog, hogy mind másak vagyunk. De nekünk ez sem tetszik, nekünk ez is másképp kell hogy legyen.

Hát akkor menj és tegyél érte, mert ha nem próbálkozol, akkor csak veszíteni tudsz.

Még belegondolni is rossz, hogy mennyire elcseszett ez a generáció, ez a világ. Sokszor elmerengünk, milyen rossz is volt régen. Miért, most mivel jobb? Pár haszontalan kutyüvel és a híres mesterséges intelligenciával. Teszek az egészre.

Miután befejeztük, bepakoltam másnapra, és olvastam a *Toldi*ból néhány éneket. Ezután vacsoráztam, majd lefeküdtem aludni.

Hiába voltam álmos, az izgalom még mindig ott motoszkált bennem és nem hagyott aludni. Hetek óta először éreztem azt, hogy tudom, ki vagyok. Újra elrendeződtek a gondolataim, és minden kétségem eloszlott. Tudtam, nem szabad hagynom, hogy bárki megváltoztasson, és eldöntöttem, hogy többé nem rejtem el az igazi énem. Mert akinek igazán fontos vagyok, az olyannak fog elfogadni, amilyen vagyok. Biztos voltam benne, hogy egyszer találkozom egy ilyen emberrel, és ez a gondolat megnyugtató. Végül békésen elaludtam.

• VÉGE •

Sziassytok!

Megtaláltam az új kedvenc sportomat: diribuktatás. Ennek az igazgatónak is beletört a bicskája a rendcsinálásba. Szerencsétlenségünkre van másik. S ahogy a közmondás mondja, rossz a rosszal, de rosszabb a rossz nélkül. Hát ezzel most mi is így jártunk. Az előzőt legalább megszoktuk... Ez az új olyan, hogy már ránézésre is libabőrös lesz minden egészséges diák. Bármilyen horrorfilmben szerepelne, behunyt szemmel megadnák neki az Oszkárt.

Na, de ne vágjunk a dolgok elejébe, nézzük sorra az eseményeket. Írtam volt, ugye, hogy az oszi kinevezett engem stratégiai kontrollnak az erasmusz projekt menedzsment logisztikai attitűdvizsgáló szubkommisszióba. Dolgoztam, mint kínai robot, éjjelt nappalá s nappalt éjjellé téve, mint a mesében, amit drága Elek apó írt annak idején a Cimborába, s az indulásra minden renben volt. Kivéve a posztmeridiánt. Mert a nagyokos oszi mindent is jobban tud, s hiába mondtuk neki, hogy angolul írja a jegyen a dátumot, ő erősködött, hogy a 6 óra az hat óra. S antemeridián helyett posztmeridiánra mentek. Egy betű elütés nem sok, de akinek megy a gépe reggel 6-kor, annak biza sokba kerül délután 6-kor.

Szerusz, új-kaledóniai partraszállás. A többiek már rég a repcsin nyomkodták repülő üzemmódban a telefonjaikat, miközben az én drága osztálytársaim ültek a 60x40x20-as új bőröndökön, s várták a buszt. Hazafelé! Kellett nagyoskodni. Ha Gyergyócsomafalvára, Nyárádszeredába vagy Küküllőkeményfalvára mentek volna, nem lett volna ilyen probléma, mert lekésed az egyiket, jön a másik. De Kanakyba? 1 teljes napig repül a gép, csak oda. Ez nem papírsárkány-eregetés, ez egy föld körüli út. Repülővel.

Szóval így járt az oszi. A jogosan feldühödött szülők visszakövetelték a pénzt, amit nem kellett kifizessenek, de mivel élmények lettek volna a diákoknak, annak végül is van értéke, azt akarták visszakérni. Az igazgatót pedig a tanfelügyelő kirúgta (ezazteeeee!).

Az oszi engem kezdett fenyegetni, hogy megbuktat. Úgy kellett kacagjak, alig tudtam megállni, hogy ne szóljak vissza. Végül nem is tudtam megállni, mondom neki: oszi, hol látott olyant, hogy a lovat zabbal ijesztgetik?

Jelenleg hűvös a kapcsolatunk, de hamarosan én úgymégyek vissza Spanyolba apuciékka, meguntam a hideget.

Ennyi mára, hamarosan újra jelentkezem friss hírekkel.

Éljen a csengő, éljen a hosszú szünet!

Szókereső:

70 éve született Békés Pál (1956–2010)

Húzd ki a kiemelt szavakat a hálóból a lehetséges nyolc irányban (fel, le, jobbra, balra és átlósan). Ha a megmaradt 7 betűt sorban (a vízszintes sorokat követve) összeolvasod, megkapod, hogy Budapest melyik városrészében született Békés Pál. (2006-ban regénye is megjelent ezzel a címmel.)

„Az odú tágas volt. És téres. Mégis zezzugos. Lakhelynek a legalkalmasabb. Ahány helyiség, szeglet, sarok, sut, mindmegannyi **mennyezetig** rakva könyvvel. Csodás **regék, románcok**, mesék, mondák, legendák, poros, régi földiánsok és vadonatúj sziporkázó képeskönyvek; avitt bőrkötések és tükkörfényes borítókba burkolt remekművek sorjázta a polcon és az ágyak alatt, mivelhogy könyvek **bújtak** ott is, meg a konyhaszekrényben, de még az ágyneműtartóban is – könyvek, könyvek **mindenütt!**

Az odú ablakai **magasak** és szélesek, **melyeken** csak úgy zuhogott volna befelé a fény... Aha! Volna! **Hiszén** éppen ez a **volna** a **lényeg**. Az ablakok ugyanis be voltak **deszkázva**. Olyik-másik elé még szekrényt is toltak, könyvekkel teli nehéz alkalmatlanságot. Az ajtó pedig... akár egy erődé. **Láncok**, pántok és kereszttrudak zárták, lakatok fityegtek róla, kisujjniak

A kép forrása: Wikipédia (Kaiser Ottó felvétele)

és kocsikerék **nagyságúak**. Az odú gazdája talán még **vizesárkot** is ásott **volna** a fa köré felvonóhíddal, ha rajta áll.

Hogy a lakót nem láthatjuk szemtől szembe, annak több oka is van. Mindenekelőtt a sötétség odabent. De nem csupán az, mivel a boldogtalan még a saját megerősített odván belül is bezárkózott. Egy komód aljába. Persze könyvek alá. Onnan **hallik bántortalan**, lehangolt és lehangoló küszmögése... Szegénykém. Reszket. Fél. De nemcsak úgy általában és körülbelül és nagyjából, ó, dehogy. Ő úgy fél, ahogyan eleddig teremtett lélek még soha.

Fél egyfolytában, éjjel és nappal és szüntelen. És ki tudja már, mi okból és mióta? Már a nevére sem **emlékszik** senki. Csak úgy hívják: a FÉLŐLÉNY...”

(részlet Békés Pál *A féllőlény* című regényéből)

M	N	D	E	S	Z	K	Á	Z	V	A
I	E	A	C	H	A	L	L	I	K	K
N	K	N	G	S	I	G	Z	N	O	A
D	O	R	N	Y	E	E	E	C	H	S
E	C	E	K	Y	S	K	N	I	V	A
N	N	G	N	Á	E	Á	S	Á	O	G
Ü	Á	É	R	Y	M	Z	G	G	L	A
T	L	K	L	O	E	Ó	E	U	N	M
T	O	E	R	N	B	Ú	J	T	A	K
T	M	E	M	L	É	K	S	Z	I	K
B	Á	T	O	R	T	A	L	A	N	G

Békés Pál regényei a hálóban

	Szenegál fővárosából való	...air (adás-ban)	... vált (ledermedt)	Tesztelő!	Francia arany	... utalva (függ tőle) (két szó)	Edison parkja!	Svéd focista (Alexander)	Nem férfi	Horvát város lakója	Tesla	
1.										Oxigén	Thajföldi zenekar (KLEAR)	A
Amerikai film (sci-fi, 2013)				A tetejére hulló						Olvasd röviden!		
Kelvin	Rag, a -va párja			Becézett Etelka	Középen óvnak!					Rés közepe!		
	Magyar néptánc				Beszterce-Naszód autójele				Görögország tengere			
2.										Pokol románul		
Ragozni kezd!			Régen							Arra a helyre zuhanó E=É)		
			Francia színész volt (Delon)					Alain Delon filmje (1975)				
Harag latinul								Becézett Ede, Edina			Rádiusz	
											3.	
	Iljuszín gépe							Román részvénytársaság rövidítve		Antonov gépe		
4.										Grand Touring		
Also known as (angol mozaikszó)								Bütüfa				
Bonyhádi Általános Iskola								Ungváry Zsolt regénye				
Köszön páros betű!								Az erő kétharmada!		Kettős betű		
								Indul a reggel!		Némán habar!		
Paci		Belga író volt (Piet van...)		Török filmszínész (Ezel AKAY)	Liter	Kiejtett mássalhangzó	A tetejére	Amerikai kosárlabdázó (Calvin)		... áhított (várva várt)	Bakelit egynemű	
Szén vegyjele	Német város							Lófék				
	Parány szemek!							Általában kitudúzik!				
Polgár Judit sportja					Zsindely							
					Néma a nép!							
Torma románul						Olimpia jelzője lehet				Néma nejl!		
						Nagyon régi				Gramm		
											Kettőzve: ügyefogyott, ostoba	

A kép forrása: szepiroktarsasaga.hu

Cimbi képtára

LADÓ ÁGOTA

Hó és olvadás: Gruzda János

Lassan már kifelé megyünk a télből, amikor írom ezt a cikket, és mielőtt teljesen átadnánk magunkat a tavaszi zsongásnak, megmutatnám még Gruzda János festményeit. Gruzdát sokan a tél festőjeként tartják számon, de képein ez az évszak nemcsak a vastag hótakaró formájában jelenik meg, hanem ott van rajtuk a tél végi latyak, az olvadás is.

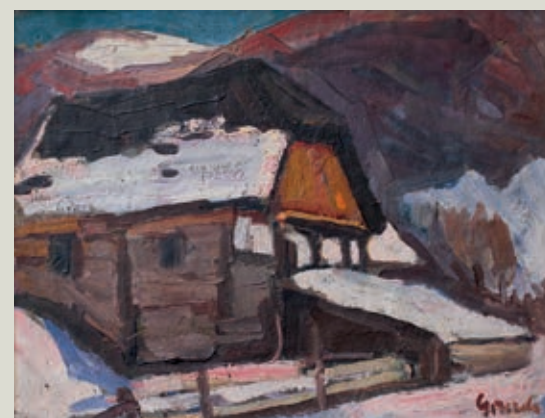
Gruzda János (1881–1953) Tövisen született. Előbb a kolozsvári Református Teológiaián tanult, majd csak annak elvégzése után iratkozott be a budapesti Képzőművészeti Főiskolára. Egész életében lelkeszként szolgált, de emellett folyamatosan alkotott, és egy gazdag festői életművet hozott létre.

A tájképek sokszor unalmasnak tűnnek, de Gruzda törekedett olyan perspektívákat megragadni, amelyek gondolkodásra készítenek. Másol, például a *Dombok ősszel* című képén egy-egy formát és fényhatást a végletekig egyszerűsített és hangsúlyozott. Ez a festmény ráadásul akkora, mint egy átlagos fotó, így a széles táj ábrázolása furcsa, bélyegszerű emlékképpé válik. Vess egy pillantást arra is, hogy a házikó tetején milyen ecsetvonásokból és árnyalatokból jön létre az olvadó hó.

És hogy miért a tél festője? Ezt az elnevezést részben az ebben a számban már emlegetett Áprily Lajos ragasztotta Gruzdára *Levél* című versében. Keresd meg, olvasd el, majd ezekkel a sorokkal és képekkel gondold a tavaszra!

Gruzda János: *Dombok télen* (év nélkül, olaj, kartonra kasírozott vászon, magányújtemény). A kép forrása: Quadro Archívum, reprodukció: Váczi Roland

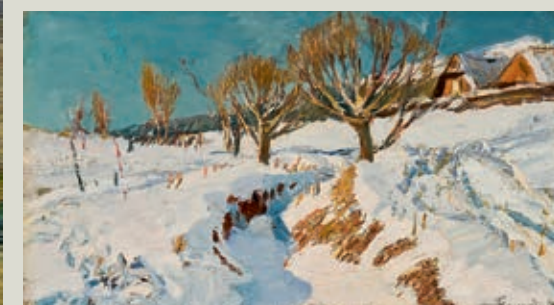
Gruzda János: *Táj házzal* (é. n., olaj, kartonra kasírozott vászon, magányújtemény). A kép forrása: Quadro Archívum, reprodukció: Feleki István

Gruzda János: *Táj házzal* (részlet)

Gruzda János: *Dombok ősszel* (é. n., olaj, vászon, magányújtemény). A kép forrása: Quadro Archívum, reprodukció: Váczi Roland

Gruzda János: *Befagyott patak* (1915, olaj, vászon, magányújtemény). A kép forrása: Quadro Archívum, reprodukció: Váczi Roland

RENDELD MEG
MOST A
CIMBORÁT!

Előfizetési díj: **40 lej**
(a 2025–26-os tanévre)

A Cimborá ára nem előfizetőknek:
5 lej / lapszám.

- keresd az iskolai terjesztőnél
- érdeklődj a 0752 062 885-ös telefonszámon
- írd a cimboramail@gmail.com címre

www.cimbora.net

